

તમાશાએ ચાંદળી.

ઉર્ફ

જયેસા કીયા વયેસા પાયા.

દોયારા છાપકે ઈજલાર કીયા.

શેઝમર.

ને જે ફારસ ચાંદળીકા હવે પસન્દે ખાસો આમ,
મેહેતા જમનાદાસ છાપે અગ્રસરે નઓ લાકલામ.

સખ દાગ્યાના માહકુજી કીયા હવે.

મુંબઈ;

શુભોદયપ્રકાશ પ્રેસમે છાપા હવે.

ઈ. સ. ૧૮૮૬. સને હીજરી ૧૩૦૩.

કીમ્મત ચાર આને.

ખાસ ખબર.

નીચલા ખેલો નામે નતિજાએ અસ્મત. ઉર્ફે રન્ગે રાહત યાને
આસેફે માહવશ; અન્નમે સખાવત, ઉર્ફે આદશાહે ખાદાંગત;
ગુલશને બેદાદ, ઉર્ફે શીરા ફરહાદ; ખવારકા ખુદા યાર, યાને મશહુર
અલીઆખા આર ચાલીસ ચોરોંકા સરદાર; ઈશક નવ બદાર, ઉર્ફે
ચન્દ્રઅદન ખાલીયાર; ગુલશને બાહાર અફઝા, ઉર્ફે નઈ દરીઆઇ
ખન્દર સલા તેના બનાવનાર મુનશી ઝરીફ પાસેથી વેચાતા લઈ તે
સંબંધીના તમામ હુકો મેહેતા જમનાદાસ બગવાનદાસની કુંપનીએ
પોતાને સવાધીન રાખ્યા છે વાસ્તે કોઇ છાપસે તે તેને કાયદાપ્રમાણું
પુછવામાં આવસે.

યે નાટક ૧૮૬૭ કે ૫૨૨થીસવે કાયદેકે મુતાબીક દાખીલે રજીસ્ટર
હુવા હયે આર ઇસ્કે તમામ હુકક મેહેતા જમનાદાસ બગ-
વાનદાસકી કુંપનીને અપને કબ્જેમે રખ્યે હંયે, ઇસ
લીએ કિહોંકી ઇબ્તિજત સીવા કીસીને છાપના નહી.

૨૬૭૪

તમાશાએ ચાંદળી.

ઉર્ફ

જયેસા કીયા વયેસા પાયા.

તખ્તએ નાટક.

ચાંદળી—યેક ખેસવા બારીદએ લખનો.

ફક્કડ—માચશુકે ચાંદળી, બારીદએ પુના.

ગુલબંદર—યેક ચોર, આશકે ચાંદળી, સાકીને રામપુર.

હમજાદખાન—યેક હગ આશકે ચાંદળી, સાકીને સીતાપુર.

પુશબાશ—આદશાહે મુલકે બેદાદ.

ઉર્ફે સીવા રશીક, લેયા, ફુલચંદ, નેમચંદ, શામચંદ, રામ
ચંદર, વઝીર, સાકી વગયેરાં, વગયેરાં, વગયેરાં.

મુકામ:—

લખનો—બેદાદ—પુના.

યે નાટક સને ૧૮૬૭ કે પચ્ચીસવેં કાએદેકે મુતાબીક
દાખીલે રજીસ્ટર હુવા હયે ચૌર ધરકે તમામ હુકુક
મેહેતા જમનાદાસ ભગવાનદાસકી કુખનીને
અંપને કબજેમે રખે હંએ.

ખાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

રાસતા.

(ચુલખેરકા આના શીરાકે ચાંદબીમે ગાના)

આસાવરી—ગજલ.

તુ આ જા નઝર તાલેમે દીદાર હું તેરા—તર્જ.

ચુલખેર—તુ કંઠા હયે મેરી જાં મંઝે તલબગાર હું તેરા;
 દે જાન તુજેહ લુંગા ખરીદાર હું તેરા—તુ
 તુ શમઅ મંઝે પરવાના હું તુ જાન મંઝે તન હું;
 તુ ચુલ હઝે તો મંઝે ખુલ ખુલે ખીમાર હું તેરા તુ
 ગંઝેરોમે મીલા કરતા હયે મુજસે નહી મીલતા;
 કર લુખ્ મેરે હાલપે ગમખાર હું તેરા—તુ.
 મુદતસં મંઝે મરતા હું ખયર લ મરી સૈયાદ;
 જુલ્ફોસે રેહા કર કે ગીરફતાર હું તેરા—તુ.
 દીખલાકે પરી રૂ મુજેહ દીવાના બનાયા;
 ઈન્કાર ન કર મુજસે કે મંઝે યાર હું તેરા—તુ.

(આના રશીકકા દરયાફત કરના હાલે ચુલખેર.)

મજકુર—તર્જ.

રફીફ—અબતર તેરા અહવાલ હયે બતલા મુજેહ અયે દોસ્ત;
 યેહ કીસકે અલમસે જગર અફગાર હયે તેરા—અબ.
 બોહ કોન હયે રહેતા હયે કંઠા મુજકો પતા દે;
 હુડોગા ઉસે બન્દા યે ગમખાર હયે તેરા—અબ.

મંએ ખાવડા હું યાર તેરા બે વડા નહી;
લા તુજસે મીલા ફંગા જો દીલદાર હયે તેરા—અબ.
યે રન્જો અલમ છોડદે અબ મુજસે ખંયા કર;
કાસ જયેયે રેહતા કહો જો યાર હયે તેરા—અબ.
(ગુલખેરૂ અપના અલવાલ ખંયા કરતા.)

જુલા—માંડ—લાવની.

ગોરી ચલી સાસરા શીરબી કબુ આના—તજ.

ગુલખેરૂ—ક્યા કહું દોસ્ત મંએ દેખા અબજોબ નારી;
બે અએન હો ગયા દીલકો નહી હયે કરારી—ક્યા.

રશીક—કયું કરતા હયે આહો ઝારી છોડદે ગમકો;
કંહા દેખા નાઝની જરૂદ ખંયા કર હમકો—ક્યા.

ગુલખેરૂ—અયે દોસ્ત મંએ યેક દીન ગયા સઝેર કરનેકો;
યેક પરીકુ દેખા લગા ઉરપે મરનેકો—ક્યા.
આખોકો દેખ ઉરકે નરગીસ શરમાવે;
વોહ ફુલસે રખકુ દેખ ખાર ગુલ ખાવે—ક્યા.

રશીક—ચલ સાત મેરે અબ છોડદે આહો ઝારી;
ગુલખેરૂ—અએન હો ગયા દીલકો નહી હયે કરારી—ક્યા.

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયે રશીક સુત તેરે કહે મૈનુબ મંએ તેરે સાત ચ-
લતા હું, પર તુજેહની લાઝીમ હયે કે મેરે ગુલે મુરાદ તક મુજહ
પોહ્યાદે.

રૂઢીક—અયે અઝીઝ ખુદા કરીમ હયે. ચન્દ રોઝમે તુ અપને મન્ઝી-
લે મોરાદકો પહેંચેગા, અસ યે ગમે અલમકો દીલસે દુર કર
મેરે હમરા ચલ, કીસ લીયે ગમ કરતા હયે !

(જાના દોનોકા.)

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

બાગ.

(ચાંદબી સહેલીયાંસે મુદતચુ કરના લેયાકા દરબાની કરના.)

ઝખાની.

ચાંદબી—અયે મેરી સહેલીયાં ઘસ વખ આફતાબકી ગરમી હદસે
ઝીયાદા હયે. કે દીલ મારે ગરમીકે બેતાબ મીરલે સીમ આબ
હવા જાતા હયે. કય ગરસાદ પડેગા કે મુન્ઝેહ આરામ હોગા !

સહેલી—અયે મેરી લાહેલી મંઝે ખુબ જાનતી હું કે ચેહ તેરી
ગરમી કુચ ઝૌર તરેહકી હો, વોહ આતીશ સીવા તેરે આશ-
કકે કોન ખુબ સહે ?

ખમાચ—દુમરી.

આજ કાના મોહેલીના બાંસરી બજાઈ રે —તર્જ.

ચાંદબી—કાસીદા તુ જાકે ખબર લાહે મેરે ચારકી;
લાહે મેરે ચારકી લાહે મેરે દીલદારકી—કાસીદા
ચારકી ખુદાદો જાની હયે જાં જાન લે;
રહેન કરકે મુન્ઝે ખબર લાહે તુ દીલદારકી કાસીદા.

બહારે જોળન જાતી લયેગી યાર અગ્ન તેરે સીવા;
બગએર માલી બાગમે માઇલ હું ક્યા ગુલઝારકી—કાસીદા.
તડપ તડપ રએત નવે દીન કટે ગમ ખવારીમે;
ગીરીયાં હું મંઝે રાત દીન આ લે બગર લાચારકી—કા.
બહારે ગુલા ગુસ્તગુમે બગરે જલદી કાસીદા;
અહુસાં માનુગી તેરા લાહે બગર ગમ ખવારકી—કાસીદા.

સોરઠ—ફુમરી.

યેક ચતર નાર કર કરકે સીંગાર—તર્જ.

ચાંદળી—મોહે કરકે પાંચાર ગયે સૌતન દુવાર,
મોહે છોડ યાર સુતરી સજની,
રોતું ઝારોઝાર બગેરી હું ફુંવાર—મોહે.
કરું અઝ યાર આવ મેરે દુવાર,
કરું યાર યાર સુતરી સજની,
લયે જોળન બહાર ગયે છોડ યાર—મોહે.

(ચાંદળી શીઠે યારમે ખમુશ બયેદના ગુલખેરકા દરપે આકે
ચાંદળીકુ દેખ દીવાનાવાર કહેના)

ઝખાની.

ગુલખેર—અયે કાતીલ ! કાતીલ ! તુનેહી મુન્ઝેલ તેધે અબરસે
કુસ્તા કર ચુકી લયે. અગ્ન શમશીરે નીગાહકા યેક વાર ચાલીએ
કે મેરા કામ તમામ હો નયે !

અખીયાત.

મશહુર હું મંઝે ચોરોમે ગુલખેર મેરા નામ,
આયા હું ઘરકે વસ્લકા યહાં નઓશ કરને જામ;

મંએ જાપસે તુજેહ દેખા હું આઈનેસા હયેરાં,
 દીવાના હો મજનુસા ભટકતા હું ખીયાખાં;
 દીલસે મેરે ચેકે બાર ગઈ સખો કરારી,
 દીદાર હુવા ખુબ હયે તકદીર હમારી.

(આગકુ દેખકે તારીફ કરના)

સુભાન અલ્લાહ બકાબલીકે આગકે માનીંદ ચેહ આગ પુર બદાર
 હયે, કે છુસ્કી રશકકા ગુલઝારે ઇરમકુ ખાર હયે, (ચાંદખીકુ
 દેખકે કહેના) વાહવાહ ! ક્યા ચાંદસે મુખકેકી ઝલક હયે ! ઐર
 કીસ નાઝો અદાકે સાત કુરસીએ ઝરનીગાર પર જલ્દગર હો
 રહી હયે ! ઇરકે અગરકી કમાન પલકોંકી તીરસે દીલે આશકો
 નશાના કરતી હયે, ઐર દોનો ઝુલ્ફે રખસાર પર આશકોંકે
 દસને વાલેં હયે, ઐર દોનો રખસાર દેખકે ગુલબી શરર્મીદા
 હયે. લખે-લાલી માનીંદ ગુલે લાલાકે ખીલ રહે હયે !

અખીયાત.

ક્યા કરેં ઈસ પરીકી વરફ બંયા,
 નહી ગોયા દહનમે મેરી ઝખાં,
 નીકલા ખુરશીદ અખસે પુર તાખ,
 તપીશે હુસ્નસે ચે દીલ હયે ક્યાખ;

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયેસા હસીન ચહેરા રૂએ ઝખીંપર મેરે દેખનેમે અ-
 બતક ન આયા, ઇરકે હુસ્નકી તાખ મેરે દીલકો ખેતાખ કરતી
 હયે, ઐર ઇરકે ચાહ ઝકનકી ચાહમે દીલમેરા મીરલે હારત ફ-
 સા હયે, ઐર ખન્ગરે ઇશકસે સીના ચાક હયે, જખતક ઇરકે

અહવાલસે બપુખી વાકફ ન હુંગા તખતક યહાંસે આગે કદમ ન રખખુંગા (ઈધર ઉધર નઝર કરકે કહેના) ક્યા કકઁ કોઇ આદમીબી નઝર નહી આતા જો ઉસ્સે અહવાલ ઇસ્કા દરમા-ફત કરે! (જૈયાકુ દેખકે કહેના) માલુમ હોતા હયે કે યે દરબાન હયે (કરીબ આકે કહેના) અયે દરબાન જરા મહાં તો આ ?

જૈયા—ક્યા ખાલી ટર ટર કર રહત હયે, કા તોહકે ખબર નહી કે યે મકાન ચાંદળીકા હયે ?

ગુલખેરૂ—હાં હાં યેહી મેરી જાનકા મકાન હયે, ઇસ મકાનપર ફરબાન મેરી જાન હયે, અગર યે હુર પચોકર મેરે હાત લગે તો શીર યે બન્દેકી તકદીર શીર બવે, અયે દરબાન ઉસ દીલસેતાંસે જાકે કહે દે કે યેક સૌદાગર મુલાકાતકુ આયા હયે ?

જૈયા—ક્યા મંએ તોરા નૌકર હું જો ઉસ્સે તેરી આનેકી ખબર હું ?
ગુલખેરૂ—સચ હયે કે તુ મેરા નૌકર નહી (નોટ ખતલાકે કહેના) લેકીન ઇસ્કા તો નૌકર હોગા, અયે જૈયાજી જરા હાત પીછે તો લાઓ ?

જૈયા—કા હમ લાંચ ખાનેવાલે હયે ?

ગુલખેરૂ—નહી નહી નોટે ખાનેવાલે હો (નોટ દેના જૈયાકુ જૈયા નોટ લેકે કહેના.)

જૈયા—અજા કહો ઉસ્કો જાકે ક્યા કહું.

ગુલખેરૂ—ઉસ પરીસે ઇતના કહો કે યક સૌદાગર કીસી મુલકસે આપકી ઇસ્તીઆકે મુલાકાતમે આયા હયે ?

જૈયા—ઇતના તો હમરે આપ દાદાબી નહી પડેયે, મગર યેહ તો કહુંગા કોઇ સૌદાગર બચ્ચા દરવાઝેપર ખડા હયે.

ગુલખેરૂ—બહોત અજા ઇતનાતો કહો શીર દેખા જાયેગા.

ભૈયા—(ચાંદબીકે પાસ જાકે કહેતા) બાઈ સાહેબ અપને દરવાજો પર થેક સૌદાગર ખડા હયે અગર કહો તો અંદર આવે.

ચાંદબી—અછા ક્યા મુઝાયેકા અંદર આને દે, દેખું તો કોઈ નોટા તાઝા હયે યા અયેસા વયેસા હયે.

ભૈયા—(બાહરે આકે ગુલખેરૂસે કહેતા) ચલીએ જનાય આપકો હમારે સરકાર ખુલાવત હયે. (ગુલખેરૂકા અંદર જના)

ચાંદબી—(ઉઠકે) આઈએ જનાય બયેડીએ.

ગુલખેરૂ—હાં જાની આપબી બયેડીએ. વાહ વાહ ! ક્યા ચહેરા તુરાની હયે ! કે છુરકે દેખનેહી ઈસ્કકી આતીશ મેરે સીનેમે બડક ઉઠી ! મંએ કીસ તરફ ખુજાઈ !

બયેત.

જલ્વા અપના દીખા દોવા કીસને;

મુજેહ બેખુદ જના દોવા કીસને.

ઝમાની.

ચાંદબી—(અપની સહેલીસે કહેતા) અયે સહેલી મુજેહ ચકીન આતા હયે કે યે જનાયબી મુજ પર મરતે હયે મંએબી ઈનકા કીસી ન કીસી તોરસે અપને દામે બલામે ગીરફતાર કરતી હું.

ભગેરવી—ગજલ.

ખુલેખુલે શયેદાને પુછા ગુલસે યું રોઝે બહાર—તર્જ.

ચાંદબી—ઈસ્ક ક્યા શએ હયે કીસી કોમીલસે પુછા ચાહીએ; કીસ તરફ જાતા હયે દીલ બે દીલસે પુછા ચાહીએ—ઈ. ક્યા તડપનેમે મજાદ હયે કત્લ હું પીઆરે કે હાત; ઉસ્કી લજઝતકો કીસી ખીરમીલસે પુછા ચાહીએ—ઈસ્ક.

જુસ્તે કિસ્કા જન્મ ખાયા હયે કિસે માલુમ હયે;
તેથે અખરકી સીફત ધાર્જનસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.
યારકે મીલનેકી હમકો કોઇ તરેહ આતી નહી;
રાહ મીલનેકી કીસી વાસીલસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.
આહો નાલેકી હકીકત દેખતી હું હીજમે;
કયા ગુઝરતી હોગી તાબાં દીલસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.

જાપાની.

અયે સહેલી અબ તુહી સાકી બનકે ચેક જનમ શરાએ નાખકા
યે સાહેબકુ પીલાદે (સહેલીકા શરાયકા જનમ બરકે ગુલખેરકુ
દેના ગુલખેર જનમ લેકે કહેના)

ગુલખેર—અયે શોહરએ આદ્રાક. હુસ્નમે તાક, અગર હુકમ હોતો
યેહી જનમ આપકો પીલાકો.

ચાંદબી—બહેતર હયે સાહેબ જુસ તરાહ આપકી ખુશી હો મંએ
કરમે રાજી હું. (શરાય પીના દોનોકા બાદ ગીથોરીયાં બનાકે
દેના ગુલખેરકુ. ગુલખેર લેકે કહેના.)

ગુલખેર—વાહ વાહ કયા મુલાઈમ હાત હયે ! અયે નાજની ગુલ-
બદન સુનીએ મેરે દીલમે ચેહ બાત હયે, કયે દીનસે આપકે ગા-
નેકી તારીફ ઔર નાયકી તૌસીફ સુનતાયા, મગર આજ ખુ-
બીએ કીરમતસે મુલાકાત મુઅરસર હુવી, યકીન કામીલ હયે કે
ગાના સુનાકે મુઝેહ મમતુમે અહેસાન ફરમાઓગે.

ચાંદબી—બહેત ખુબ.

ગુલખેર—શીર દેર કયા હયે, છડીએ ?

મેઢા પ્રાન કનૈયા સજની--તર્જ.

ચાંદબી—સુનો પીઆ પીઆરે મેરે દીલજની;
 મંએ શીદા કરે જન હો જાગે કુરખાની—સુનો.
 બોલી બોલી સુરત મીઠી મીઠી મુરત;
 અદાએ બાંકી ચહેરા નુરાની—સુનો.
 મધ લરે અંખીઆં દેખ સનમકી;
 હીરન હુવે કુરખાની——સુનો.
 તોહેબીન મોહે ચએન નહી હયે;
 દરખનસા દએરાની——સુનો.
 ઉદ્ધતમે આકૃત અએસી ન દેખી;
 કયું કટે મેરી ઝીંદગાની—સુનો.
 સીતમ હયે યે કએસા સનમ હાયે મુજપર;
 ગુદાઇ કયું દીલમે ઠાની——સુનો.

ઝુખામી.

ગુલખેરૂ—અયે જન તુમારી આવાઝે શારીસે યે તદખ ઝીંદગા-
 નીકો મળહ આયા, દુખારા જન પાયા, ઈશ્તીઆક બાકી હયે
 કે ઔર દોઢ ગઝલ સુનુ.

ચાંદબી—સુનીએ જનાબ, બજનો દીલ સુનાતી હું.

પોલુ--કાહારવાં.

દેખો દેખો બંગાલેકી અયેસી રસમ—તર્જ.

ચાંદબી—કોઈ યાર જહાંમે હમારા નહી;
 અયેસી ઝીંદગી મુજકો ગવારા નહી—કોઇ.

યાર બગએર હયે સુની હવેલી;
 ક્યા યે ગમસે જીગર મેરા પારા નહી—કોઇ.
 મંએ ચાહું જનો દીલસે તુમકો;
 તુમ ગએરોપે મરતે હો ચારા નહી—કોઇ.
 આવો તો મંએ છાતીસે લગાલું;
 હાયે તુમ ખીન કીસીકા સહારા નહી—કોઇ.
 દામે મહોખતકી લૌંડી હું;
 દૌલતવાલા મુઝેહ પીઆરા નહી—કોઈ.
 (ગુલખેર આલમે હૈરતમે કહેના.)

ઝખાની.

ગુલખેર—યા પરવર દીગાર મંએ તખ્તએ ઝમીનપર હું યા બહેરતે
 ખરાંમે ! કે યે આવાઝ દમસાઝ આદમકી હયે યા હુરકી ! અયે
 કરીમ કારસાઝ વોહ વખત કબ્બ દાત આયેગા કે યે ગુલ મેરે
 દીલે ગુલગુલકે લખ બ લખ હો ! દરકી આવાઝે શરાબસે મંએ
 મસ્તો અલસ્ત હો ગયા હું, અપને જામેમે કુલા ન સમાતા હું !
 ખએર અયે જાને જહાં જીતની આપકી તારીફ સુનાયા ઉસ્સે
 સૌ દરજ્જ ઝીયાદા પાયા, લલા યેહ તો બતલાઈએ આપકા નામે
 મુઆરક ક્યા રયે !

ચાંદબી—સુનીએ હુઝુર ઈસ નાકામકા નામ ખર ખાસો આમ
 ચાંદબી મશહુર હયે.

ગુલખેર—વાહ વાહ ! ક્યા ખુબ નામ હયે, જએસા નામ હયે
 વયેસાહી કામ હયે. ગોયા માહે તમામ હયે, મગર યેહ તો કહે
 કે આપ કીસીકે તાબેદાર હો યા નહી ?

ચાંદળી—અયે મહેરબાં સુનીએ. હસ શહેરમે યેક જવાન ગુલનદામ હમઝાદખાન નામકા યેક દગ મશહુર હયે કિસ્કી મંએ આશના હું, લેકીન રાતકી નહી દીનકી હું.

ગુલખેરૂ—વાહ વાહ! ક્યા ખુખ! મુજેહબી રાતકી ઝુરરત હયે સુનીએ, આપ રાતકી નોકરી હમારી કરાગે તો મંએ તનખ્યા ખાતેર ખ્યા હુંગા!

ચાંદળી—હુજુર બનનો દીલ નોકર રહુંગી. આપ મુજેહ અપની લોંકી સમજીએગા.

(ગુલખેરૂ નોટ ગીતકે ચાંદળીકે દેના ઐર કહેના.)

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ લીઝએ યેહ છે માહકી તનખ્યા તુમારી હયે વાને છે હઝાર રૂપીએકે નોટ હયે. લો? (દીલમે કહેના) ચોરોંકો દોત્રતકી ક્યા પરવા હયે! સુનીએ અયે બન વસ્તકી શખ કખ આયેગી, નેહાયત ઇસ્તીઆક હયે! જલ્દ વીસાલ હો દેરી દોત્રપર શાક હયે!

ચાંદળી—અયે રસ્કે ખુલખુલ મંએ તુમપર નેહાયત મહેરબાની કી હું. યાને ઇબ્નઝત મેરે ગુલશને મકાનમે સઝેર કરનેકી દી હું, ઐર કીયાદા ક્યા ચાહીએ!

ગુલખેરૂ—અયે બન આપકા કહેના દુરરત હયે કે હસ ચમન રસ્કે અદનકી ખુશખુ કીસી ખુલખુલકો મોઅસ્સર ન હુવીંથી, મગર અયે ગુલરૂ વોહ મુજેહ હાસીલ હયે, લેકીન ક્યા કરે, સુનીએ!

મીસરા.

માઈલ હું ગુલઅદનકા મુજેહ ગુલસે ક્યા ગરઝ.

ઝબ્બાની.

કે તેરે દાણે કાલે ઝુલ્ફ સીયાહ ફામકે આગે સુખ્ખુલ ક્યા ચીઝ હયે! અયે ગુલબદન તેરે ખજોરદનકી ખુશખુદા મુકાબેલા ઈસ ગુલશને હસ્તીમે કઝોત ગુલ હયે જો કર સકે! ક્યા તાબ હયે નરંગીસકુ જો તેરે ચસ્મે સીયાહકે રખર હમ ચસ્મીકા દાવા કરે! મશહુર ગુલકા રંગ હયે પર તેરે રખસારે ગુલગુલકા પા-સંગ હયે. જોતર તેરે કદે પાલાકે સામને શમશાદ લંગ હયે, જબ્બા ઈતને ખુશીયાસે તેરે સરાપા મામુર હો તો ચાહીએ કે ખુલખુલે નાલાંકો વીસાલે ગુલસે તરકીન બંદે!

ચાંદળી--અયે મેરે આશકે જો 'ત્રયે કોન મુશકીબ હયે કે તુમારે હસ્તીઆકકે મંઝે કુરબાં હું, ઝુરર કલ શબકો વીસાલ હોગા' દુર દીલસે રન્ને મલાલ હોગા.

ગુલબેર--અયે ગુલે વકતાએ જહાં ખજોર મંઝે રખસતકા ખવા-લાં હું ઈબ્નઅત હો?

ચાંદળી--અ હા જાઈએ, મગર કલ શબકો ઝુરર આઈએ.

ગુલબેર--હાં હાં અયે જાને મન! (અલગ હોકે કહેના) અફ-સોસ! ઈસ માહિતાયાંકો ચલાં છોડકે કંહા જાહી! પર ક્યા કરે જાના ચાહીએ! યે પહેલી મુલાકાત હયે. અબીસે ખીલત જાતા અજા નહી (કરીયા આકે કહેના) અયે જાન મેરા જી નહી ચલાતા કે ચલાંસે જાહેર જાહી ખજોર લાચારીસે જાતા હું! ઇનશાં અલ્લાહ કલ ઝરર આકે મીલુંગા!

(જાના ગુલબેરકા.)

બાબ પહેલા—પરદા ત્રીસરા.

રાસ્તા.

(દોસ્તોંકા આપસમે યુક્તગુ કરના, બાદ હમગ્નદખાનકા આના.)

૧-દોસ્ત—કુંયે યારો આજ મેરા દીલ ચલાતા હયે કે કીસી કસ-બીકે મકાન પર જાકે મુજરા સુને !

૨-દોસ્ત—બહેતર હયે ચક્કા, મગર મેરા યેક ઔર દોસ્ત હયે કે નામ ઉરકા હમગ્નદખાન હયે. વો ઇસ દુનિયામે જાડા ઉરતાદ હયે, અગર વો હોતા ઉરકે સાત જાતે.

(આના હમગ્નદખાનકા.)

હમગ્નદખાન—કુંયે દોસ્તો આજ કંઠાકી તૈયારી હયે ?

૧-દોસ્ત—અયે યાર હમ સજ તુમારેહી મકાન એ નશાન પર આ-તેયે, ખુદા ખુશ કીયા કે યહાં આપસે મુલાકાત હો ગઇ, ભક્ષા યેહ બતાવ આજ શબ્દો કીધર સચેરકા ઇરાદા રખ્તે હો ?

૨-દોસ્ત—(પેહેલેકુ) અયે દોસ્ત સચેર કરનેકી બાત છોડદે, યે હમગ્નદખાનકે સાત ચલકે કીસી તવાયેફકે મકાનમે ગાના સુને, અયે યાર હમગ્નદખાન આજ કીસી કસબીકે યહાં લે ચલકે હમ-દા ગાના સુનાવ ?

હમગ્નદખાન—અયે દોસ્તો સુનો મેરી પએછાન તો સેંકડો મ-કાન પર હયે મગર આજ મેરી માઅશુકાકે ઘર પર તુમકો લે ચલુંગા, પર તુમારે પાસ થોડે બહોત અશરશીયાં હો તો બહેતર હયે, કુંયે કે તુમ દોનોકો મંએ અપના સેઠ બનાકે બીહાજીગા, ખુદ મંએ તુમારા નૌકર હોકે ખીદમત કરતા રહુંગા.

૧-દોસ્ત--બીરાદર મેરે પાસ તો ખીસ હઝાર અશરફીયાંકે નોટ મોજુદ હયે વોહ તુમકો દેતા હું. મગર જય મંએ મકાનકુ જાગિંગા વોહ અશરફીયાં મેરે મુજેહ વાપસ દેના હોગા, કહો અબ આપકો ક્યા ફીક હયે !

હમજાદખાન--સુન અયે અઝીઝ જીસ વખત હમ જલસેસે ઉઠેંગે ઉસી વખત તુમ મેરે સાત મકાનપર આના મંએ વોહ અશરફીયાં મંએ ખીઆજ દે દુંગા, ઐાર ક્યા ? તુમકો ફાયદેકા ફાયદા હોગા ઐાર ગાના મુશત સુનનેમે આયેગા.

૨-દોસ્ત--અયે મહેરબાન ખીસ હઝાર અશરફી ક્યા સીઝ હયે અગર ખીસ લાખ હો તોબી હમે યકીન હયે કે તુમ લેકે દે સકતે હો ! લો ખીસ હઝાર અશરફીકે નોટ હયે ગીન લો.

હમજાદખાન--(નોટ લેકે) અહા આપ દોનો સાહેબ યહાં પર ટહુર જાઈએ મંએ અબી જાકે ચેક બગઅેર નંબરકી ગાડી લે આતા હું (જના હમજાદખાનકા, પહેલા દોસ્ત ગભરાકે દુસરેકુ કહેના)

૧-દોસ્ત--અયે દોસ્ત, હમજાદખાન જો ગાડી લેતે ગયા અબતક ક્યું નહી આયા !

૨-દોસ્ત--મંએ ક્યા જાનુ કંહા ગયા ઐાર ક્યું નહી આયા !

૧-દોસ્ત--બીરાદર તુ વેહ ક્યા કહા, મંએ ક્યા જાનુ ! અમે સુન યે ખીસ હઝાર અશરફીયાં તેરે કહેનેસે દીયા, મંએ તેરે હી પાસસે લુંગા, મંએ ઉરકુ ક્યા જાનુ કે વોહ કોન થા ! મગર તુ જોહ ખુબ પએછાનતા હું !

૨-દોસ્ત--ક્યા મેરે પાસસે લેગા, મંએ તો વેક દમડી દેને વાલા નહી, જીસે દીયા ઉરસે લે ?

१—होस्त—क्या येक हमडी न होगा, मंओ तो तेरी यमडी लुंगा !
मेरे सात यल के अता. बोल दगायाऊ कीधर गया और कंहा
रहेता ह्ये ? (जना होनाका)

आप पहिली—परदा आथा.

आंधरीका दीवानआना.

(आंधरी दुसरी पर जयेकी हुवी नऊर आना. हमजदपान
दाअल होना, आंधरीका कहेना)

अमनी.

आंधरी—आहंओ आहंओ जनान, मंओ कणसे छंतेआरी कर
रहीथी ?

हमजदपान—हां मेरी दीलअर पीआरी मंओतो आया आप
पुसतो हो !

आंधरी—(मुश्कुराकर) लका सेठ साहेब येह तो अतलाहंओ के
आज कंहा मंओये ओ छंतनी हेर हुवी ! सय सय कहे !

हमजदपान—सुन अये दीलअर आज मेरे रशीकाने मुज्जेह दा-
वद हीथी मंओ उनके सात आगमे गयाथा, क्या कहूं के अल्लुअ
अजमे नशात आराउताथी ! हरयेक तरहकी नयामणे तैयार और
होरे शराबका साडीया भाद इम्तारके सात अलाथा !

आंधरी—अये साहेब तुम मुज्जेह कबी वहां साद दूरमायाथा ?

हमजदपान—अये जन सय कहेता हूं मुज्जेह हर सागेरके सात
याद करता था पर क्या करूं वो अजम गयरेकी थी अओर गुजी-

સ્તારા સત્રવાત. મગર કોઈ ગાના અયેસા સુનાવ કે તરફ એનકે
દીલકા મલાલ દુર હો જતએ ?

ચાંદળી—અઝા સાંદળ સુતો, મંએ સુનાતી હું.

ગાના—દાડી.

પીસે દાડી રે દોડા પીસે દાડી—તજ.

પીસે મંએકો જામ બાલમ પીસે મંએકો જામ;
પીનેસે આરામ હો બાલમ કયું બેઠે બે કામ—પીસે.
મંએ પીનેસે આરામ હોવ દીલકો પડે લએ ચએન;
પીતમ પીઆરે કાઠે ખુશીમે ક્યું ન બલમ દીનરએન—બાલમ.
સાગરન મોરો છેલ છબીતો પીવે મંએકો જામ;
રોશન હોવે બજમ સખીરી તા મીસે આરામ—બાલમ.
તકતીધી મંએ રાહ શામસે કય આવેજે પીઆ;
દેખી નહી દીલદારકો જબતક જલતા રહા યે જુયા—બાલમ.
તેરે ખાતેર હું મંએ દીવાની સુનલે અયે બાલમ;
તેરી જુદાઈમે મંએને કિદાઈ ક્યા ક્યા રન્જે અલમ—બાલમ.
ભરભરકે મંએ જામ દેતી હું પીસો તુમ દીલદાર;
તુહા રસીલા તુઈ છબીલા તુઈ ગલેકા હાર—બાલમ.
બેરેર ઝપટ કર મુજસે સોવે લટપટ હો સાતી;
આવે ન દીલબર તો મોરી ગમસે ક્યું ન ફટે છાતી—બાલમ.
પીતમ પીઆરે પીરીત લગાકે લીનો દીલકા ચએન;
પીરીત લગાકે છોડ ગયો મંએ રોવત હું દાન રએન—બાલમ.

અંત્રા.

દાડેતો માર પીએરે રાતા રાએ નેન.
સુતો સાંદળો જાગસે તો થાસે રંગની રેન—બાલમ

ઘોડા મેરા કમ ચસેરે દીન થોડા ઘર દુર,
 સેજ છોટી કામીની માફ જોખન જાએ ભરપુર—ખાલમ.
 સાંજ પડેને સાહેબો મારો દારોડી પીવા જાયે.
 અડધી રાતે આંગણે આવે મારો નાનુક જીવ ગભરાયે—ખલ.
 જાયે પાએ દોલીઓ દોલી પડી નવાર,
 સાલુડો રંગ બીજીઓ કાંઈ રમીઓ રાજકુમાર—ખાલમ.
 રાત પડેને સાહેબો મારો ન આવે સુવા ઘેર.
 શોકનડી ઘેર જઈ સુવે મારી આંખમાં આવે ઝેર—ખાલમ.
 દારૂનો દગદગ કરે પીઆલા કરે પુકાર,
 ભર દેવે મરગ લોચની તમે પીએને રાજકુમાર—ખાલમ.
 સુરજ થાને પુજશારે ભર મોતીરે થાર,
 દો ઘડી મોડો ઉગજે મારો સાહેબો ખેડે શીકાર—ખાલમ.
 આંખ તળે જીઅરા જલેરે કોઅલ ફેરાદે,
 શ્રાવણકી ઝડીઆ લગી કાંઈ ઝાડો ઝોકાદે—ખાલમ.
 દારૂડાનાં સંગમાં કાંઈ છેલ મડ્યા ખેચાર,
 લાખ ટકાનું ઝુમણું ગયું શોકનડીને હાથ—ખાલમ.
 જાચી નીચી સેજડી મોસે ચડ્યો ત જાએ,
 કે જો મારા કંથને મને ગોદીમાં લઈ ચડી જાએ—ખાલમ.
 હાજર ખીડો હાથમે કાંઈ ઉભી શલુની નાર,
 સાન કરી હું આપું તમને ખાવો મારા દીલદાર—ખાલમ.
 પ્રેમે પધારો પીઉજી મારા મેં પાથરીઓ છે પલંગ,
 રશીઆ મારા રશયાં ભર્યા કાંઈ આવી ઉડાવો રંગ—ખાલમ.
 તેં વાવીછે કાકડી કાંઈ મેં વાળ્યું ખડખડ,
 તેં રાખી તારી જાતડી તારે મેં રાખ્યો રજપુત—ખાલમ.

ઝખાની.

હુમઝદખાન—અયે ગુલ બદન, ગુન્યા દદન, તેરે ખુલખુલે આ-
વાઝસે ઐર કોઇ ગાના સુના, તાકે દીલકો દુના સરર હાસીલ
હો ?

ચાંદબી—બહોત ખુલ જનાખ સુનાતી હું સુનીયે ?

લાદે પંતખી લોગ—તર્જ.

કળ આવે બસંતી બહાર ચારસે મંઝે હોરી ખેલુંગી;
બર બર મારં રંગ હાથ પીચકારી લે લુંગી—કળ.
ગુલાબ ચંપા ઐર ચંખેલીકે કલીયાં મંગાલુંગી;
સેજ મંવાર સીંગાર ફાગ મંઝે બનઠન બયેહુંગી—કળ.
કેસરકા મંઝે રંગ બનાકે સાજનકુ ભીજવાઊંગી;
અપને અંગનમે ખેતકે હોરી રંગ ગગનપે ઉડાઊંગી—કળ.
પીઆબને આવે દસ દીખાવે બલેયાં લે ખીદલાઊંગી;
તરેહ તરેહકે કલીઅન ચુનકર સેજ ચમનમે ખીલાઊંગી—કળ.
નહી ચએન મોહે દીન રએન પીઆ ખીન તએનસે નીર બહાહુંગી;
પીઆખીન સુની યે સેજ પડી હયે આગ ચમનકુ લગાહુંગી—કળ.

ઝખાની.

હુમઝદખાન—અયે ગુલબદન તેરી આવાઝે શીરીસે મંઝે બહોત
ખુશ હુવા, ક્યા કહું !

બયેત.

ચાંદ ચાંદ તુ બાગે જહાંમે લાસાની હયે ગુલ;
શીદા હયે શીરી ઝખાંપે તેરે હઝાર હા ખુલખુલ.
(ગુલખેરકા આના હુમઝદખાનકો દેખકે કહુંના.)

ઝબ્બાની.

ગુલબેર—આશ્વસોસ ! બાપે હૈરત હયે ! ચેહ કોન કમબખ્ત હયે !
 બે મેરે મકાનમે બેઘડક આકે બયેહા હયે ! ઈનસાનકા ક્યા મ-
 દદુર કે પરગઢા પર ન માર સકે વહાં કયું કર ઈનસાન આવે !
 સુન અયે ચાંદ તુ બડી બેવફા હયે પુર દગા હયે, બસ લાનત
 હયે તેરી ઇસ ઉલ્ફતપર, અયે બે મુરબ્બતો બેહયા. ચેહી બેવજ
 છે હઝાર રૂપીયોંકા દીયા ? (ચાંદબીકા ગુલબેરકુ સમજના.)

બયેત.

ચાંદબી—આત કહીએ કોનસી મંએને ન માની આપકી;
 કમ હુવી હયે મહેરબાં કયું મહેરબાની આપકી.

અબીયાત.

ગુલબેર—કરનેસે દો ચાર ચાર હોગી ખરાબી આપકી,
 બાયેગી સબ ખાકમે હઝઝત શીતાબી આપકી;
 કહેના મેરા માનસે ગર હયે વફા રક્કે ચમન,
 કરના વાદેકો વફા મુસ્કીઝ હયે અયે ગુન્યા દહન.

ઝબ્બાની.

ચાંદબી—અયે મેરે પીઆરે ગુલબેર ચેહ આતે છોડદે, કે ખીઆલે
 ખામસે મુંહ મોડદે, બયેહીએ ઝરા દમતો લો, શીર છ આહેસો
 કહો.

ગુલબેર—(અલગ હોકે) ચાંદ ચૌર હગકી જુદાઈ ટેરી અબ
 મંએબી દુસ્મનકે સીનેપર બકે બયેહતા હું, હરસે કચોન ડરતા
 હયે, મગર દમપર સુમાર રખના ચાહીએ, ચૌર અકડસે બયે-
 હતા ચાહીએ ?

(અયેડના ગુલખેરકા કહેના ચાંદળીકા.)

ચાંદળી--અયે સાહેબ ચલીએ, શરાબો કળાબ તૈયાર હયે નૌશે
જાં કીજીએ ?

ગુલખેર--બહોત ખુબ બન્દાબી તો ચેહી ચલાતા થા.

પીલુ--અબીયાત.

રાજા હું મંએ કોમકા જૌર ઇન્દર મેરા નામ--તર્જ.

ચાંદળી--ખાતા સબ તૈયાર હયે તુમ અયેકો દોનો યાર,
શરાબો સાગર લે આતી હું મંએ જાકે યેક બાર;
(ચાંદળીકા જાના ગુલખેરકા કહેના હમજાદખાનકે ખશ હોકે.)

ગુલખેર--આયા હયે તુ કીસ વારતે ચલાયે કહેદે ખાત,
સમાયે તેરે દીવમે જ્યા યે ખાતીજ ખીઆલાત;
હમજાદખાન--યે દમ કીસ્કુ દેતા હયે તુ કિલ્લુ કે સરદાર,
ઘરમે મેરે આકે તુ કરતા હયે તકરાર;

ગુલખેર--જાંબા દરાઝી છોડકે કિલ્લુ ખામુશ ઇસ જા અયેક,
ચાંદ જયેસી ચાંદળીકા તુ નૌકર મંએ સેઠ;

હમજાદખાન- ચાંદા મેરી મઆશકા હયે જૌર મંએ કિસ્કા યાર,
બોલ હયે મેરી ઘરવાલી જૌર તુ હયે તાબે દાર;

ગુલખેર--ચાંદા મેરી પીઆરી હયે તુજકો મારેગી લાત,
હોકે અદના નૌકર કિસ્કા સેઠ ખના બદખાત;

ચાંદળી--(અંદરસેઆકે.)

છોડદો ખાનો વાહી તમામી કરોજી અપના કામ,
શરાબ નૌશી કરકે ચહાં પર દોનો કરો આરામ;
મંએ હું મઆશુક દોનોકી તુમ દોનો મેરે યાર,
ઝીયાદા દૌલત જે લાવેગા કિસ્કી હું તાબેદાર.

ઝબ્બાની.

હમઝદખાન—સચ હયે અયે દીલખર ચેહ તૌરા કહેના ખસરો ચ-
સ્મ કબુલ કીયા, વ લેકીન મેરી ચેક શતે હયે. કે છસ વખત
મંએ ખેપારકુ જાઝી, યે બી મેરે સાત રહે, ઔર જો મંએ કહું
ફૈરન યે બજા લાયે.

ગુલખેર—અયે મહેરબાં ચેહ તુમારા ફરમાન બદીલો જાં મંએને
કબુલ એ ઉદુલ કીયા, પર અયે ખુલખુલે ગુલસેતાં તુ દરમીયા
હયે, કે છસ દમ યે બન્દા અપને ધંધેપર જાયેગા યેબી મીસ્લે
ફરમાબરદાર મેરે સાત કારોબારમે દસ્તખસ્તા રહેના હોગા,
કબુલ હયે યા નહી ?

હમઝદખાન—મુજેહ કબુલ હયે, અયે ચાંદ અખ મંએ રખસત
હોતા હું, મગર તેરે કહું મૌજુબ શર્તે અપની અદા કરકે આઝીંગા

ગુલખેર (ખદાહોકે) ચલ ચલ નીકલ યહાંસે હવા હો ? કોઇ દીન
સફેદ ગલીમે મીલના મંએ ગરમા ગર્મ લડુ પેંડે ખીલાઝીંગા
(જાના હમઝદખાનકા કહેના ગુલખેરકા) અયે જાની ચાંદ
અખ મુજેહબી જાને દે, કે મંએબી જાકે અપની મન્ઝીલે મો-
રાદકુ પહેચુ.

ચાંદળી—અફસોસ! ક્યા તુબી ઈજ્જત માંગતા હયે ! અયે જાને
મન મંએ તેરી દીવાની હું, શીર કયું કર રખસત કરં !

ગુલખેર—(અલગ હોકે) હા ! હા ! ચાંદકા દીલ નહી ચલાતા કે
મુજેહ યહાંસે રવાના કરે ખયેર મંએબી તો યહાં ખડા હુવા હું,
અયે શકર લખ અપને લખે શીરી ખાલતી નહી ! બરા યે ખુદા
ખમુશ કયું હો ! કુચ ખોલતી નહી !

બયેત.

જન જન તુહી જન જૌર મેરી જાં તુહી હમે;
મુસલમાન દેખે દ'દકા ચાંદ જૌર મેરા ચાંદ તુહી હમે.

જુલા—માંડ—લાવની.

ગોરી ચલી સાસરા શીરબી કલુ આના—તર્જ.

ચાંદબી—સે દૌલત આના જલ્દ મેરે દીલજની,
મંએ બગઝેર તેરે બનકે શીર દીવાની;
ગુલખેર—કલું હોતી હયે તુ દીલગીર કહો અયે જનતી,
મંએ હુવા હું આશક દેખ તેરી પેશાની;
ચાંદબી—હયે નહી જહાંમે યાર તેરા કોઇ સાની,
તુ જનયેગા હોગી દીલકો મેરે હયેરાની;
ગુલખેર—રખ ચંદા તેરે પાસ યે મેરી નશાની,
દે રઝા ખુશીસે જન ન હો હયેરાની;
ચાંદબી—રખતી હું ચક્કમમે યાર મંએ તેરી નશાની,
તેરે દક્ક હો દુસ્મન મુશ્કીલ હો આસાની;
ગુલખેર—જતા હું ચાંદ મંએ રખ મુજપર મહેરબાની,
લા તુજપે કરંગા લાલો ગોઢર કુરબાની;
(જનતા ગુલખેરકા કહેના ચાંદબીકા)

બયેત.

ચાંદબી—છટકેમે ચોહે આયે હંયે જૌર હંયે યે બોલે બાટ;
ગોયા શીકનજેમે ફસે હંયે ઘડુંગી ઈનકા ઘાટ.

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

રાસ્તા.

(હમઝદખાન ઝૈર ગુલખેરકા આના, હમઝદખાન
ગુલખેરસે કહેના)

ઝખ્ખાની.

હમઝદખાન—અયે રશીક સુન અબ તુ જલ્દ કબરસ્તાનમે જા-
કર ચેક અચ્ચા મરા હુવા કીરી કબરસે નીકાલ લાવ (રખર દે-
ખકે કહેના) વાહ વાહ ! દેખ તો ચેક મૈયત હાતોંપર લીએ જાતે
હયે, માલુમ હોતા હયે કે અચ્ચા મરા હયે. જસ તુભા કિન્કે
શરીક હો જા, આદ દફનકે ઉસ અચ્ચેકી લાશ કબ્રસે નીકાલ લે
આના મગર કપડેભી જહોત હમદા અમીરાના હો, પીનાહકે
જલ્દ ગોદીમે ઉઠા લે આ ?

ગુલખેર—જહોત ખુબ જાતા હું ઉસ અચ્ચેકુ કબ્રસે નીકાલ લાતા
હું. (જાતા દોનોકા.)

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

કબરસ્તાન,

(ગુલખેરકા આના કબરસ્તાનકો દેખ ગભરાકે કહેના.)

ઝખ્ખાની.

ગુલખેર—યા ખુદાવંદ મંએ કયું કર હસ કબરસ્તાનમે જાઉં !
શબકી અંધેરીસે દોલ ગભરાતા હયે ! (ચેક આવાઝ મોહીબ
આના) યા અલ્લાહ ! એ આવાઝ ખબ્રાફ નાક કહાસે આતીહયે !

અજાણ કયા હયે કે યહાં શયેનાન, ભુત, પલીતભી હોંગે ! મંએ કયું કર અપની જાન બચાંજી, યકીન હયે કે અંદર જાતેહી મારા જાગેગા ! શીર હસ અચ્ચેહી લાશ કયું કર નીકાલું ! અ-ફસોસ ! કે મંએને બડી નાદાની કી ! જો અએસી બુરી શર્ત હમજાદખાનસે કી ! આખર. જાનપર બની ! અયે ચાંદ યે સખ બલાયે તેરે વાસ્તે હિઠાના પડા અફસોસ દેખા ચાહીયે તુ કયા વફા કરેગી !

બયેત.

મદદ તેરી ખુદા દસ આન હોગી,
તો યેહ મુશ્કીલ મેરી આસાન હોગી;

ઝખાની.

અયેર જો હોની હયે હોગી ! (અંદર જાતે અચ્ચેહી લાશ નીકાલકે લે જાતા).

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

રાસ્તા.

(આના હમજાદખાંકા શુલખેર ન આનેસે કહેતા)

ઝખાની.

હમજાદખાન—મંએને કબસે શુલખેર કુ હસ મૈયતકે પીછે બેજા હયે અબતક કયું નહી આયા ! ખુદા ન ખાસ્તા કોઈ બલામે ગીરફતાર તો ન હુવા હો ! (આના શુલખેરકા ઝૌર કહેતા)

શુલખેર—હા સાહેબ મંએને હજારો બલાઓસે બચકર હસ અ-ચ્ચેહી લાશ કબસે નીકાલકે હો આયા હું.

હમઝાદખાન—સુન અયે અઝીઝ તુને વાકઈ બડા કામ કીયા, ખયેર અબ્બ યહાંસે રવાના હોના ચાહીએ કે દેરી હોતી હયે, સુન યહાંસે કરીબ યેહ જો શહેર નજર આતા હયે ઉસ્મે યેક બડા બેપારી હયે, ઉસ્કી પેહેડીપર જાકે કુચ અસ્ખાબ ખરીદ કર શીર ચાંદકે મકાન પર ચલેગે.

મુલખેઝ—ભલા સાહેબ યેહ તો બતાવ કે ઇસ મુરદેકુ ક્યા કરોગે ચૌર કહાં રખોગે ? અમર ઝીન્દા હોતા તો બાતે કરતા, ખેલતા અપને ગોદીમે રહેતા, મંએ હમ્બેરાન હું કે ઇસ મુરદેકુ ક્યા કરોગે ?

હમઝાદખાન—અયે દોસ્ત ઇસ ફરેબસે તુ બેખબર હયે, મેરે સાત ચલ શીર અહવાલ માલુમ હો જાયેગા. (જાના દોનોકા)

બાબ દુસરા—પરદા ચૌથા.

પહેડી.

(ફુલચંદ શેઠ તથા આસપાસ તેના મુનીમો શોમચંદ, માણેકચંદ નેમચંદ તથા બીજાઓ બેઠાછે.)

ફુલચંદ—અલ્યા નેમચંદ, શોમચંદ ચીમ આન્યો નથી, એ ચોં ગીયોશે ?

નેમચંદ—પેલા બોબીરાવ નવાબને તોં ગીઓશે, પેલા હારના રૂપીઆ લેવાને. તે હમણા આવવો જોઇએ, કોઇ કે.મ હોય તે બેલાશક શેઠ મને કહો.

ફુલચંદ—કોઇ નહી કોઈ નહી, જા તુ તારી જગાએ બેશ.

(શોમચંદનુ દાખલ થવું)

કુલચંદ--કેમ અલ્યા શોમચંદ ઝોટલી બધી વાર ચોંગીઝોતોજે ?

શોમચંદ--શેઠ પેલા બેબીરાવ નવાબને તોં હારના રૂપીઆ લેવા ગીયોતો, અને તેને બીલીઆનના ચાર પાંચ થાન મંગાવેલાછે.

કુલચંદ--ચેટલા રૂપીઆ લઈ આવ્યો.

શોમચંદ--શેઠ પચીસ હજાર રૂપીઆ લાવ્યો છું (મેતાને) અલ્યા નેમચંદ બેબીરાવ નવાબના રૂપીઆ વીસ હજાર જન્મે કર, બે-કીનો શા ખાતે ઉધાર (મનમાં) પોંચ હજાર થેર મોકલ્યા.

(રામચંદર હમજાદખાન તથા ગુલબેર સાથે દાખલ થાય છે)

રામચંદર--શેઠ હી સૈદાગરલા દહા બારા લાખ રૂપીઆચા માલ પાયજે તીઆલા તુમી સોઈ કરૂન દીયા.

કુલચંદ--(સૈદાગરોને) આવો આવો શેઠ બેશો.

હમજાદખાન--બહોત અછા જનાબ, આપની બયેઠીએ. (બેસે છે.)

કુલચંદ--અરે કોઈ નહી કોઈ શેઠ આપતો બેશો. કહો શેઠ તમે ચીમ આવ્યા છો અને તમારે શું શું લેવાનું છે, મને ઝટપટ જણાવી દો.

હમજાદખાન--બહોત અછા સાહેબ કહેતા હું. સુનો, હમારે બડે લડકેડી શાદી હયે કિસ લીયે બહોતસા અસબાબ હમકુ ખરી-દના હયે આપકા નામ બડા સુનકર ચલાં આવે હયે

શોમચંદ--ઠીકશે ઠીકશે બલે આવ્યા, શીરદાર આ કુણુ શે?

હમજાદખાન--સાહેબ યે હમારા નૌકર હયે.

શોમચંદ--એનુ નોમ શું છે ?

હમજાદખાન--ઈરકા નાન જાફર મરાહુર હયે.

શામચંદ—અને શીરદાર તમારું નામ શું છે ?

હમઝાદખાન—સાહેબ હમારા નામ ખોદાબક્ષ જહાંમે મશહુર હયે

શામચંદ—હીકશે નોમતો બહુ મઝનતા છે. (દીલમાં) એવાં નોમતે

કુને રાખ્યા હશે, એક રેંડનો કાફર અને બીજો રેંડનો ખોદાબ-

ખશ, ચીમ શેઠ તમે આ બે મસલમાનને ઓળખ્યાકે ?

કુલચંદ—નારે શામચંદ તું ઓળખે છે કે ?

શામચંદ—અરે હું તો એના દાદાની દાદીના કુટુંબને ઓળખું છું,

બુઓ આ અશ્લાખખશ નો છોકરો ખુદાબખશ, અને આ

પેલા બકરનો બોધ કોકર.

કુલચંદ—ઠેક ઠેક ઓળખ્યા, ચીમ શેઠ બોલો હવે શું શું માલ નીકલું.

હમઝાદખાન—શેઠ કપડેતો હમે બહોત ઉમદે જ્યૌર અછે લેનેકે

હયે. મગર પહેલે યે કામ કીજે, હમારા લડકા રોરોકે બેઝાર

હુતા હયે. ઉસ વાસ્તે આપકે ઘરમે બુલા તો હોગા આપ

તકલીફ લેકે મુજકો દીખલાઇએ મંએ ખુદ જાકે ઉસ્મે સુલા-

તા હું. શીર આરામસે સૌદા કરેગે.

શામચંદ—યે શીરદાર અમેતો યોણીઆ છીએ એ તો તાપ્પતના

દલાડામાં મશવમાન દુલા દુલા કરે છે.

ગુલખેડ—અયે મેતા તુ ઝુલેમે નહી સમજતા !

શામચંદ—નારે બાઈશાખ હું દુલામાં નથી સમજતો.

ગુલખેડ—બયેર તુ સમજતા નહી તો મંએ તુજેહ સમજતા હું,

સુન તુમારે ગુજરાતી લોગોંમે અચ્ચેક સુઝાતે હયે ઉસ્કે તુમ

હ્યા કહેતે હો ?

શામચંદ—ઉસ્કો તો હમ હીચકા શાંગતા હોવીઆ ?

ગુલખેરૂ—તો એવકુક મંએબી વેહી કહેતા હું, તુબી મેરેકુ ઉલ્લુ માલુમ હોતા હવે.

શામચંદ—હેક હેક. શેઠ ઓપણા ઘરમાં પેલું છોકરાને હેંચોવાનુ શે કેળી તે મોંગે છે.

કુલચંદ—તીઆરે ઇમ લશી મરની કે પોલણું, પોલણું,

શામચંદ—પોલણું ને શું ગડ.

કુલચંદ—પોલણું તે ગોડાડા શોકરાને સુવાડવાનું.

શામચંદ—તીઆરે એમ કહોની શેઠ કે હેંચકો હેંચકો ચાલ અ-
લ્યા જાદર હેંડ મારી સાથે તને હેંચકો બતાવું.

(ગુલખેરૂનો હાત પકડે છે)

ગુલખેરૂ—ચલ દુરસે બાત કર હાત મત લગા ? હમારે સાહેબકા લડકા બેદાર હો જાયેગા ?

શામચંદ—ચીમ કોંઈ હમે દેડા બેડા છીએ કે શું, હમેતો વોણી-
આ છીએ વોણીઆ, ચોલ હેંડ મારી પાછલ હેંડ, અરે
રોડના હેંડની ?

(ગુલખેરૂને ઘરમાં લઇ જાય છે ગુલખેરૂ છોકરાને સુવાડીને કહે છે)

ગુલખેરૂ—અયે મેહેતા તેરે શેઠકા મકાનતો બહોત અછા હયે !
પર ઓ ખીડકી કે પાસ ખીડીથી વોહ કોનથી મેહેતા !

શામચંદ—રોડના એતો મારાં શેઠની અલી હતી.

કુલચંદ—અયે બનીએ અલી ક્યા ચીજ હયે કુચ ખાને કી હયે,
મુજકો ફરમાઇ એ ?

શામચંદ—રોડના અલી એટલે બાયેડી, ખરેખર કોઇ ગધેડો છે,
આની નેડે મારું મેથું કાં ફોડું.

કુલચંદ—અરે હાં હાં ખીઈડી ખીઈડી.

શોમચંદ—અરે નહીં નહીં? આ રોડનો પથ્થરનો ભાઈ ભમરડોએથી મલ્યો છે, શાંભળ, જો જાણે મારા શેઠનો સસરા તેની છોકરી તે મારા શેઠ સાથે પરણી જાય તો થઈ જાય, હવે સમજ્યો? ગુલખેડ—અરે દીવાને ઉસ્કોતો હમ શાદીકા ચૈયારત કહેતે હવે. શોમચંદ—તોરે મેં પણ હમજ સાંગતા હોવીઆ, ને નકામાં માથા ફેડીઆ? (શેઠ પાસે જઈને) શેઠ શીરદારના છોકરાને સુવાડી આપ્યો.

કુલચંદ—ઠેક કર્યું ઠેક કર્યું. (હમજદખાનને) બોલો શેઠ માતીના છડા, વાલીઓ, વેટીઓ, હીરાની વેટીઓ એ બધો સામાન તમારા દાબડામાં પેક કરો અને હવે શું લેવું તે કહો?

હમજદખાન—અબતો કુચ ઉમદે પયેઝન નીકાલીએ.

કુલચંદ—અલ્યા શોમચંદ આ શેઠને બેગણુ જોઈએ છીએ.

શોમચંદ—શીરદાર બેગન જોઈતા હોયતો શોક બોલ વાલાને ઘેર જાઓ, હમે કોંઈ બે ગણુ વેચતા નથી.

ગુલખેડ—અરે બેવકુફ હમ અમીર લોગ અયેસે કુચ બેગન ખાતે હવે.

શોમચંદ—તારે તમે શું પથરા ખાવો છો?

ગુલખેડ—અરે ઉલ્લુ હમતો નાન ખટાઈ ચૈયાર કપાળ ખીરકુટ, ખાતે હવે.

શોમચંદ—થુ: થુ: થુ: થુ: આ રોડનો શું ભસી મરે છે.

કુલચંદ—ચીમ ચલ્યા શું છે?

શોમચંદ—અરે શેઠ આ રોડનો એકું એકું બોલે છે, નાન ખટાઈ ને કવાબને, રોમ ! રોમ ! રોમ !

કુલચંદ—અલ્યા શોમચંદ તું ખાય છે કે શું?

શોમચંદ—અરરર રોમ, રોમ, રોમ, શ્રીકૃષ્ણ લગવાન, શ્રીકૃષ્ણ લગવાન. હમે એ ખાઈએ કે શું.

ગુલખેરૂ—અયે ગવારો કે ગવાર ?

શોમચંદ—તું ગોમનો કુંભાર મોડું સંભાળીને બોલ ?

ગુલખેરૂ—તો શીર ક્યા. હમારે સાહેબ તેરે પાસ પાંઉમે પહેનનેકે પયેઝન માંગ રહ્યા હયે. ઔર તુ કહેતા હયે કે બેગન, અયે પથરકે ભાઈ તેરે શેઠકે ઘરમે ઔરત હયે યા નહી ?

શોમચંદ—મારે શેઠને ઘેર કોડત નથી.

ગુલખેરૂ—ખુદા પનાહમે રખે ઈન બનીઓસે ? અયે મેહેતા તુમારે ગુઝરાતી લોગકી ઔરતાં પાંઉમે પહેનતે હયે ઊરકુ તુમ ક્યા કહેતે હો ? (ઈયેર કર) હાં હાં દેખ યે અઠાસીએ અઠાસીએ ?

શોમચંદ—અરે હારે હાં હવે સમજ્યો. ઝાંઝર ઝાંઝર, મારા શેઠની અલી પેહેરીને ઝમક ઝમક હેંડેશે તે, ઠેક ઠેક, શેઠ ઈનેતો અઠાસીઆ જોઈએ છીએ.

ગુલખેરૂ—અલ્યા રોમચંદર પેલી તીજેરીમાંથી અઠાસીઆલાવતો ?
(લાવે છે.)

હુમનદખાન—(અઠાસીઆ રાખીને) પયેઝનતો હમને રખે અબ દોપટ્ટે કોઇ તોહફા દેખકે મંગવાઈએ ?

શોમચંદ—તોફા હમે વેચતા નથી, એતો શપારી વાલાને તોં જાઓ ?

ગુલખેરૂ—અયે અઝલકે બાડદાન તોહફામે નહી સમજા !

શોમચંદ—બાડદાન જોઈએ તો બંદરમાં જાઓ ?

ગુલખેરૂ—અયે બનીઆ કહાંતક મંએ તુજેહ સમજાઈ !

શોમચંદ—અને હું પણ કહાં સુધી તોરી સાથે મારું મોથું ફેડું.

ગુલખેરૂ—સુન તોલકા કસે કહેતે હંચે કે જો ઉમદી વ ઊંચી ચીજ હો ! અળ સમજાકે નહી ?

શામચંદ—સમજો સમજો ઊંચી અભલાથી મોટી.

ગુલખેરૂ—અયે બનીઆ અળ સળ બાત છોડદે ચૈાર મેરે સાહેબ-કુ સીરપેચ ચાહીએ વોલ જટ દે દે ?

શામચંદ—(શેઠને) શેઠ એનેતો પોઘડી જોઈએ છે. તેને એ લોક શીડપેચ ને મંદીસો કહે છે.

(મંદીસ આપીને આંકડો કરે છે)

ગુલખેરૂ—અયે મેહેતા મંએ તુજેલ પુછતા હું કે તેરે શેઠકી પહે-ડીમે સળ મહેતો ને લાલ પઘડી બંધી હયે ચૈાર તુને કાલી કયું બંધી હયે ભલા ?

શામચંદ—ઈમસે ભાઈશાળ કે અમારા શેઠનો બોપ મરી ગીયો છે તેથી સોગ પાઓ છે.

કુલચંદ—અલ્યા શામચંદ આ શેઠનો આંકડો તૈયાર છે કે, આપી-ને રૂપીઆ ચુકાવી લે ?

શામચંદ—આંકડો પેપડો બધું તૈયાર છે, લો આ આંકડો. દશ લોખ, દશ હજાર, દશસો દસ રૂપીઆ દશ આના દશ પોઘ થઇ, લો શીરદાર ચુકવી આલો ?

હુમજદખાન—શેઠ આંકડે મે કુચ ફરકતો ન હોગા મંએ તુમારે યકીનપે યે આંકડેકા હીસાળ ચુકા દેતા. હું.

કુલચંદ—અરે સાહેબ એતો શું પાણુ હમારે તો ગાયકવાડ શરકાર સાથે એટલો તો વહીવટ ચાલે છે કે મહીને દહાડે આઠામાં આછો ચાર કરોડનો આંકડો થાય છે.

શામચંદ—ને સાહેબ યે આંકડો ચુકવવાને હું જાણી છું.

હમજાદખાન--અસ અસ મેહેતા, તેરે કહેનેપે ઐર તેરે શેઠકે
ઈમાનપે મંએ હીસાળ ચુકા દેતા હું, (ગુલખેરકુ) જાફર ચે
અસખાળ લેકે જં ઐર વો તીજેરીમેસે અશરશીઆંકી
થેલીઆં લેકે આ ઐર ચે અસખાળ વો સંદુકમે દાલકે રવાને
શહેરે ચાંદખીકે કરદે ઐર અશરશીઆ લેકે જલદ આ

ગુલખેર--અહા સાહેબે મન, જાતા હું.

શામચંદ--શું શેઠ ઇનો નોકર રૂપીઆ લેવા જાઓ !

હમજાદખાન--શેઠ હમારા નોકર અશરશીઆ લેને ગયા તે
સહી પર તીજેરીકી કુંજી તો મેરે પાસ હયે, તો શીર અખ
મંએ ખુદ જાતા હું, ઐર અશરશીઆં લેકે આતા હું. (જાય છે)

કુલચંદ--શામચંદ આ શીરદાર રૂપીઆ લેવા જાય છે.

શામચંદ--કોંઈ નહી શેઠ, ઇનો છોકરો આપણા ઘરમા છે, તે
રોડના છોકરાને મુકીને ચોં જવાના છે.

(કુલચંદનો છોકરો આવે છે)

કુલચંદનો છોકરો--બાપા બાપા ! પેલા શીરદારનો છોકરો પોર-
ણામાં મરી જાઓ છે !

કુલચંદ--અરરર શામચંદ હવે ચીમ કરી શું !

શામચંદ--અરરર શેઠ હવેતો મરી જઈ શું ! એ રોડનો આવશેને
એના છોકરાને મોંગશે !

કુલચંદ--શામચંદ હવે શું કરીશું ! (રડેછે એટલામા હમજા-
દખાન તથા ગુલખેર આવેછે) આ મારા બાપ એતો આવ્યા !

હમજાદખાન--શેઠ યેહ તુમારે રૂપીએ લીજાએ, ઐર મેહેતેક
ભેજકે હમારે લડકેકો મંગવાઈએ.

કુલચંદ—(ધુન્નતો ધુન્નતો) શોમચંદ આ શીરદારને કહેકે ઈમ થીયું, ને બેચાર હજાર રૂપીઆ લેતો માંડી વાળ !

શોમચંદ—(ઠગને) અયે શીરદાર ઓમ આવા તમારો લાંકડો તો મરી ગીઓ હવે તમે કહો તેમ કરી આપું.

હમજાદખાન—(ગુસ્સેચઠને) ક્યા હમારા લડકા મર ગયા ! અયે મહેતા જલ્દ કહેદે કોને મારા ! નહીતો તેરી કમબખ્તી આઈ દેખ !

શોમચંદ—કમબખ્તી મારા શેઠની કે ઈને મારી નાંખીઓ છે, ને કમબખ્તી એની અલીની કે ઇના ઘરમાં છોકરો હતો મારી કમબખ્તી આવેતો મારી નાની અલી મારા નામના છાજીઆ ન લે.

હમજાદખાન—શેઠ હમારે લડકેકો ખુલવાઈએ.

કુલચંદ—(ગુપચુપ ઉભો રહેછે)

શોમચંદ—શીરદાર શાખ ઈને કેશરી પોક આલો નહીતો મેથી પોક આલો કે શરદી ગરમી બધુએ મટી જાએ ને વળી કોન પણ ઉઘડી જાયે.

હમજાદખાન—મેરે દીલમેભી મેહી તદખીરથી કચુંકે કમબખ્ત કુચ સુનતાહી નહી, ખુતકી તરાહ ખડા હયે.

શોમચંદ—(શેઠને મારેછે) મારા શેઠને મારતો ના, મારા શેઠને મારતો ના.

કુલચંદ—ઓ મારા બાપરે, હું તો મરી ગીઓ.

(નાશી જાય છે)

શોમચંદ—શીરદાર તમારો છોકરો મરવાનો તેતો મરી ગીયો, હવે કોઈ પાછો આવે તેમ નથી. વારતે તમે કહો તે હું આપું, ને હમારા શેઠને મોક કરો.

હમઝદખાન--અયે મહેતા મંઝે બહોત દીલગીર હું કે મેરા તુરે ચક્કમ ઇસ ફતીઆકો છોડકે ચલા ગયા ! અબ દૌલતકુ ક્યા કરે ! ચોલેમે ડાલું ! અફસોસ ! સદ અફસોસ !

શામચંદ--તમે રડો ના તમને રડતા જોઇને મોરી ઝોંખોમાં પાણી આવે છે ! ચાલો હવે હું તમારા છોકરાને બદલે એ લાખ રૂપીઆને એ વહાણુ આપું છું, અને એ ઉપરાંત મારા શેઠના ઘરમાં ખીજી કાંઇ પુંજી નથી નહીતો તેપણુ તમને આપી દેત.

ગુલખેર--અયે મહેતા તુ હુંશીઆર વ અક્લમન્દ હયે, નહીતો યે કામમે તુમ સખ ફાંસી જાતે, ચલ અબ રૂપીએ ઐર જાઝ દે ? (ગુલખેર હમઝદખાનકો સમજતા હયે)

શામચંદ--હા ચાલો શીરદાર (લઇ જાય છે અને એ લાખ રૂપીઆને એ વહાણુ આપીને કાઢી મુકે છે)

બાબ દુસરા—પરદા પાંચવા.

રાસ્તા.

(ગુલખેરકા આના ઐર ઇન્તેઝારી કરતા હમઝદખાંકી.)

ઝખાની,

ગુલખેર--અયે માલેક માલેક ! મંઝે અપની મોરાદકો કબ પહે-ચુંગા ! મગર હમઝદખાંને તો યેક બનીએકા ઘર મારા, ઐર દસ લાખકી દૌલત ચાંદકુ બેજી, અબ ચાંદ મુજસે કયું કર મીલેગી ! મગર મેરે દીલે ખુલખુલકો યે ઉમ્મીદ હયે કે ઉસ ગુલે ખુખીકો હર તરાફ અપને હમ આવોશ કરુંગા, પર હમઝદખાંકો ખીલે ઐર રસી લે આને બેજી થા અબ તક વોહ ક્યુંનહીઆયા ! (આના હમઝદખાંકા.)

હમન્નાદખાન—ફીજીએ હુજુર આપકે ફરમાન મૌનુખ બારા ખીલ
ઝોર રસી લેકે આયા હું, મુજેહ બતલાવ છરકો ક્યા કરોગે,
ઝોર કંહા ઠોકોગે, કીરકો બાંધોગે ?

ગુલખેરૂ—શાખાસ ખુબ કીયા, મગર તુ હમારે હુનરસે ગાફીલ
હયે, સુન મંએ જો કહેતા હું ઉસપર અમલ કરના. ઝોર ચુરતે
ચાલાક રહેના, કયું કે બાદશાહકે મહેલમે ચોરી કરના હયે.
ઝોર તદખીર મહેલપર જાનેકી મંએને યે તીકાલી હયે, જય
બાદશાહી મહેલકે દરવાજેપર બારા ઘટે બજેગે હરયેક ઘટેકે
સાત યેક યેક ખીત્રા મારકે બારા ખીલે તમામ કરકે બારા બજેતક
ઉપર ચડ જાના, જીસ દીવાનખાનેમે બાદશાહ સોતા હોગા હમ
જાયેગે મગર તુ હુશીઆરીસે રહેના, મંએ અપના કામ તમામ
કરકે શીર તુજેહ અપના હુનર દીખલાઈગા.

હમન્નાદખાન—(અલગ હોકે) તોબાહ ! તોબાહ ! મેરી ક્યા કમ-
બખ્તી આઈથી જો ઇસ ચોર મુંહજોરકે સાત યહાં આયા !
અફસોસ અયે ચાંદ યે મુસીબત તેરે લીયે સરપર ઉઠાના પડા !
ખયેર જો હોના હો હોગા, અગર સાત ઇસ ચોરકે ન જાઈગા
શર્ત તુટ જીયેગી, દસ લાખકી દૌલત દીઈ હુવી બરબાદ હોગી !
(ગુલખેરૂકે) અજા સાહેબ મંએબી ઈસ ફતકા કામીલ ઉસ્તાદ
હું, મેરા ફરેખ આપ દેખ ચુકે હયે, બે શીક અપના કામ તમા-
મ કરો.

ગુલખેરૂ—બાઈ યે બનીઆકા ઘર નહી બાદશાહકા મકાન હયે,
ખબરદાર હુશીઆરીસે સાત ચલે આવ.

બાબ ત્રીસરા—પરદા પહેલા.

મહેલ.

(બાદશાહ વઝીર બયેઠે હો, બાદશાહ અદ્રયુનકી
પીનકમે કહેના)

ઝબ્બાની.

બાદશાહ—અયે વઝીર ઇસ વખત કોઈ તવાએફકે ખુલવા, તાકે
નાચ દેખે ઔર ગાના સુને ?

વઝીર—મહેલત ખુમ, અયે ચોખદાર જલ્દ બા ઔર ચાંદળીકે
ખુલાવ ?

ચોખદાર—અછા હુઝુર જાકે લે આના હું.

(ચોખદારકા બના બાદશાહકા કહેના)

બાદશાહ—અયે વઝીર અખતક જલસા કયું નહીં શર હુવા ! ક્યા
આઇ ઔર ગાઇ ચલીલી ગઈ !

વઝીર—નહી નહી હુઝુર ચોખદાર ગયા હયે કોઇ દમમે લે આયેગા
(ચોખદાર લે આના ચાંદળીકે, ચાંદળી તસ્લીમ-કરકે બયેઠના)

બાદશાહ—અયે ચાંદ દેર ક્યા હયે કોઇ અયેસી ચીઝ છેડ કે દીલ-
કો લોટ પોટ કર દે ?

ચાંદળી—(તસ્લીમ બખલાકે ગાના.)

ઝીંઝોટી—હુમરી.

પરદેસન જુગતી લે ગઇ—તર્જ.

તુમ હો સુલતાન હમારે હમ હયે કુરખાન તુમારેજી—તુમ.

નહી તુમસા કોઇ આદીલ વેક સાં હયે હક ઔર ખાતીલ;

ચીલ્લાંએ ન કયું વો ખીચારેજી—તુમ હો.

કંઠી ખું હો કંઠી પર ચોરી, ગુરખા પે હવે ઝુલ્મો જોરી;
 કહેતો હ'યે યે ચોરો ચીકારેજી—તુમ હો.
 હો અયેસે રમઘયત પરવર, કોઈ શાદ હવે કોઈ મુઝતર;
 કોઈ અયેશમે ઉત્ત ગુઝારેજી——તુમ હો.
 સખ શહેરમે હવે બેદાદી, હ'યે “ઝરીઃ” સખ ફરીયાદી;
 અલ્લાહી યે મુલક સુધારેજી—તુમ હો.

(ગાના બંધ હોના. ચાંદખી પાન બનાના બાદશાહ
 પીનકમે કહેના.)

ઝખાની.

બાદશાહ—વઝીર ગાના બંધ કયું હુવા ?

વઝીર—હુઝુરે આલી ચાંદ આપકે લીયે પાન બનાતી હયે !

બાદશાહ—અયે ચાંદ પાન રહેને દે કોષ હોરી યા હુમરી કહો ?

ચાંદખી—(આદાબ બજાવકે ગાના)

ગરખા—ગોકલીએ લઇ ચાલો—તર્જ.

હોરી ખેલું કીન સંગ પીઆ ધર નાહી અપના—હોરી
 હાલત હમરી સુનોરી સખીયાં, બયેરન ભઇ મોકો અંખીઆં—પીઆ.
 સંગકી સંહલીયાં ખેલે હોરી ઉબલે જનન મોરી—પીઆ.
 સોનેકી મોરી બની પીચકારી, હીરે જડાઉકી ભારી—પીઆ.
 ફાગુન ફલો સખ ફલોસે સજની, તડપ તડપ જાયે રજની—પીઆ.
 સખ રંગ શીકો પીયા બીન ગહેના. ના પહેનુ જૈહરી ગયેના—પીઆ.
 બહાર પીઆ બીન જોબનકી જતી, ઉબલ ઉબલ રહી છાતી—પીઆ.
 દસકો તરસત અંખીયાં હમારી. અબ આકે મઝં મંએ કટારી—પી.
 (બાદશાહ પીનકમે હોશમે આકે તારીફ કરના)

ઝખાની.

બાદશાહ—વાહી વાહ ક્યા ગાના !

બયેત.

ક્યા ખુબ ગાના ગાકે સુનાઇ હયે ખુશ ખીસાલ;
અરમાન જો યે રખતી હો કરદુંગા મંએ નેહાલ.

ઝખાની.

વઝીર—જહાંપના મંએ દર્યાફત કરતા હું. (ચાંદળીકુ) અયે ચાંદ
બાદશાહ હમારે બહોતહી ખુશ હો જમ્મેસે બાહરેર હો ગયે, અબ
તેરા જી ચાહેસો માંગ લે ઇસી વખત દીલકી મુરાદ બર આયેગી.

ચાંદળી—અયે હુઝુરે આલી યે લૌંડીકે ગાનેસે તમામ માફરીલ
ખુશ હુવી. ઔર તાહસાનો આફરીકા તાજ ઇસ ખાકસારકે
સરપર રખે યેહી દૌલતે અઝીમ બસ હયે, રૂપીયા ક્યા ચીઝ હયે!

વઝીર—(બાદશાહસે અઝ કરના) અયે સુલતાન વાલા શાન જોકે
ખીયાલે મુબારકમે આવે સરફરાઝ કીજીએ ઈન્આમ દીજીએ,
યેહ હર તરાહ આપકી લૌંડી હયે.

બાદશાહ—અયે વઝીર અપને ખજાનએ આમેરાસે કયે હઝાર
તોડે અશરેફીયોંકે ઇન્આમમે દે ? ઔર મંએ અપને ગલેકા હાર
બરાયે યાદગારી દેતા હું. (ચાંદળી આદાબ બજા લાકે ઇન્આમ
લે જના બાદ જના સબકા, બાદશાહ કહેતા સાકીસે)

બાદશાહ—અયે સાકી મહેલકે દરવાઝે સબ બંધ કરદે ? અબ
મંએ સોતા હું તુ હુંશીઆર રહેના ?

સાકી—બહોત ખુબ ખુદાવન્દ હુકમે આલી બજા લાતા હું, આપ
આરામ ફરમાએ યેહ યુલામ ચૌકી કરેગા.

(બાદશાહકા સો જના સાકી ચૌકી દેના, હમજાદખાન ચૌર
ગુલખેરકા દાખેલ હોના ચૌર કહેના)

ગુલખેર—સુન હમજાદખાન તુ યહાં ખમુશ ખડા રહો જળ્ય મંએ
તુજેહ ઈશારા કરે, તુ ઉસી દમ આના, અબ્બ ઈસ મહેલમે સી-
વાયે સાકી ચૌર કોઇ ચોકીદાર નઝર નહી આતા.

બાદશાહ—(પીનકમે કહેના) અયે સાકી હુકા લાવ ?

સાકી—જનાબ લીજાએ તૈયાર હયે. (સાકીકા હુકા દેના)

ગુલખેર—અયે હમજાદખાન અબ્બ યે તદખીર કરતા હું, યેહ જો
સાકી હયે ઈસ્કુ મારકે ખુદ સાકી બન જતા હું.

બાદશાહ—સાકી ધરમે આગ નહી, જાઓ જલ્દ આગ ચલમપર
ચડા લાવ ! આજ મુજેહ નીન્દ કયું નહી આતી !

ગુલખેર—(અલગ હોકે) નીન્દ નહી આતી તો તુમારી કમખખતી
આઇ ?

સાકી—બહોત ખુબ (સાકીકા જના, ગુલખેર પીછે જાકે સાકીકા
ગલા ઘુંટકે માર દાલના, આપ સાકી હો ચલમ લે આના.)

ગુલખેર—લીજાએ સાહેબ આગ ચડા લાયા હું.

બાદશાહ—લાયા ! અછા ! અયે સાકી મુજેહ નીન્દ કયું નહી
આતી આજ ક્યા હો ગયા ! કોઇ કીરસા યા કહાની કહો કે જીરકુ
સુનતેહી મુજેહ નીન્દ આ જાયે ?

ગુલખેર—બહોત ખુબ હુઝુર કહેતા હું, સુની એ, યેક બાદશાહ
ખુશબાશ અપને મહેલમે મુજરા સુનકે સો ગયા ઈતનેમે નાગહાં
યેક ચૌર યેક નૌકર બારા ખીલે દીવારમે ઠોક કર મહેલમે દાખેલ
હુવે, જળ્ય દેખે બાદશાહકે પાસ યેક સાકી સીવા ચૌર કોઇ હા-
ઝર ન થા, બાદશાહ જળ્ય સાકીકો હુકા ભરને ભેજ તો વોહ

ચોર સાકીકે પીછે જાકે ઊસ સાકીકા ગલા ઘોંટ માર દાલા,
આપ ખુદ સાકી બનકર બાદશાહકે ખીદમતમે હાઝરે હુવા,
જાળી બાદશાહકે નીન્દ નહી આતીથી ઊસ બાદશાહને સા-
કીસે અપને કહા યે સાકી કોઇ કીરસા કહો તાકે મુજેહ નીન્દ
આ જાએ. (બાદશાહ ગભરાકે ઉઠ બયેઠકે કહેના)

બાદશાહ—હાં હાં ! અયે સાકી ક્યા યે હમારાહી બરાબર અહ-
વાલ માલુમ હોતા હયે ! જો તુ કીરસા બ્યાં કરતા હયે !

ગુલબેર—નહી નહી હુઝુર યે કહાની હયે જો મંએ સુના હું, આપ
ક્યું ગભરા ગયે, આપ બે શીક આરામ કરે, મંએ નીગાહબાની
કર રહા હું.

બાદશાહ—ખચેર મે કહાની હયે, મંએ સમજના કા મેરાહી અ-
હવાલ હોગા !

ગુલબેર—સુનીએ જનાબ જાળ વોહ બાદશાહ યે કીરસા સુના
ગભરાકે ઉઠ બયેહા, ચૈાર શીર સમજકે પડા રહા બાદ વોહ
ચોર જો સાકી બના હુવાથા ઊરને ક્યા કામ કીયા કે જો સંદુક
જવાહરસે ભરા હુવા બાદશાહકે પલંગકે નીચે ધરાથા, ઉહા લે
ગયા ! (બાદશાહ ગભરાકે ઉઠ બયેઠના ચૈાર સંદુકકો દેખના
પલંગકે નીચે)

ગુલબેર—હુઝુર આપ ક્યા દેખતે હયે ?

બાદશાહ—અયે સાકી મેરાબી સંદુક જવાહરસે ભરા હુવા મેરે
પલંગકે નીચે મૈજુદ હયે ! મંએ સમજકે યેહી સંદુક લે
ગયા ! તોબાહ તોબાહ ! યેહ તો મૈજુદ હયે.

ગુલબેર—હુઝુર યેહ કહાની કહેતા હું આપ ક્યું ગભરાતે હો !
(બાદશાહકા સોજના) સુનીએ હુઝુર શીર ક્યા હુવા, ક્યા આંખ

લગ ગઈ ! હુજુર સુનીએ ! શાયેદ સો ગયે ! અબ અપના કામ
કરના ચાહીએ ! (હમઝદખાનકુ ઇશારેસે ખોલાના ઐર સંદુક
ઉઠાકે દેના, ઐર જના દોનોકા)

ખાબ તાસરા—પરદા દુસરા.

રાસ્તા.

(ફક્કડ યાને માઅશુક્રે ચાંદળી લીયાસ વાહીયાત પહેનકે આના
ઐર ગાના પુરાઈએ ચાંદળીમે)

કહયાન—ગજલ.

તફકા હોતા હયે અયેસાબી ગુલનદામ કંદી-તર્જ.

ફક્કડ—જના હયે ચાંદકે ઘર પર વલે હુંશીઆરીસે;
માલ ખા જાઈગા ઉરકા સબી અમયારીસે—જના.
ખેવફા રંડીયાં હયે ઉનમે વફાઈ હયે કંદા;
ઉનકે આશક જો હુંવે મરતે હયે ખીમારીસે—જના.
ચાંદળી ખેસવા હયે નામકા ફક્કડ હું મંએ;
અપના મતલબ મંએ નીકાલુંગા ખઅરદારીસે—જના.
ચોર ગુલખેર હયે હમઝદખાં હયે ઠગ મશહુર;
દોનો ઉરકે લીયે મર જાએગે લાચારીસે—જના.
દામમે ચાંદકે ન આઈગા મંએ ફક્કડ હું;
ઉરકી દૌલત સબી લે લંઈગા દીલદારીસે—જના.

ખાખ તીસરા—પરદા તીસરા.

દીવાનખાના.

(ચાંદખી ખીઆલે ફક્કડમે બચેઠના ઈતનેમે આના ફક્કડકા.)

ઝખાની.

ચાંદખા—આછયે આછયે મેરે ફક્કડ મંએ તેરાહી ઇન્તેઝાર કર રહીયી ?

ફક્કડ—હાં હમ સદા રહેતેં હંયે અક્કડ. કહીએ હુઝુર તખીએતતો અછી હયે ?

ચાંદખી—હાં જનતે મન મંએતો અછી હું, આપકી તખીએતકા અલવાલ કહીએ.

ફક્કડ—મંએલી મઝેહમેં હું, મગર આપને જો ઇન્તેઝારી કીયા બગ્ત હયે, મગર મંએલી જો કરાર થા. તુમસે આ મીઝા અયે ચાંદ મુજેહ મેરે પીદરકા બડા ખઓફ હયે, ઈસ લીયે મેરા આના કમ હોતા હયે.

ચાંદખી—અયે મેરે પીઆરે આપ અપને ઘરકુદી ન જઈએ, હ-મેશા યહાં રહો મંએ આંખોસે આપકી ખીદમત કરે, યે મકાન મેરા નહી આપકા હયે.

ફક્કડ—અયે ચાંદ ખયેર દેખા જાયેગા, મગર દીલ ચહાતા હયે કે તેરી શીરી ઝખાનસે કુચ ગાના સુતુ !

ચાંદખી—અયે જાની દીલો જાનસે સુનાતી હું સુનો ?

કહયાન—ગજલ.

મુસ્તફા લાઇ દીલઆરા મેરા જી જાનતા હયે—તર્જ.

હીજમે તેરે પીઆરે મેરી જાં જાતી હયે;

રસ્કે ગુલ હયે તેરી તસવીર મુજેહ બાતી હયે—હી.
 ચએન દીલકુ નહી જીસ દીન તુ હુવા મુજસે જુદા;
 સંએકડો રન્ને અમલ જન મેરી પાતી હયે—હી.
 રખ હયે ગુલ ગુન્યા દલન દાંત હયે મોતીકા લડી;
 દીલે આઘનાપે બીજલીસી ચમક જાતી હયે—હી.

જુલા--ગજલ.

સંભાલો તેગ અદાકો ઝરા સુનોતો સહી--તર્જ.
 ચમન હયે અબ્દ હયે પીઆરે ઝરા સુનોતો સહી;
 ઉડાયે આદાકશિકા મજાહ સુનોતો સહી--ચમનમે.
 ન હોગા કોઇ ઝમાનેમે આપકે માનીદ;
 ન ખુદદમે હયે કોઈ દુસરા સુનોતો સહી--ચમનમે.
 તેરી જુદાઇમે બીમાર થી મંએ અયે ફક્કડ;
 કે તેરે આનેસે પાઇ શદ્દા સુનોતો સહી--ચમનમે.
 કે મુજે મરતે હયે હમજદખાં વ ગુલખેર;
 કર ક્યા તુમસે મેરા દીલ લગા સુનોતો સહી--ચ.
 ન આતે આપ અગર મેરી જાન જાતીથી;
 ન આતે આપતો આતી કઝા સુનોતો સહી--ચમ.
 (બાહરસે ગુલખેરકા આકે આવાઝ દેના ચાંદબીકા ગાના બંદ કરના.)

ઝબાની.

ગુલખેર--અયે ચાંદ ચાંદ દરવાઝા ખોલ ?

ચાંદબી--હાંજી હાં ખોલતી હું.

ફક્કડ--(ગભરાકે) અયે ચાંદ ચે કોન હયે ! જો પુકારતા હયે !

ચાંદબી--અયે જાન જાન કયું ગભરાતા હયે, ઓ તો મેરા સેઠ

ગુલમેર હયે. મંએને તુમસે કહીથી કે દૌલત લેને ગયા હયે, શાયદ દૌલત લે આયા હોગા.

ફકડ--અયે ચાંદ ખરાયે ખુદા મુજેહ યહાંસે કંહી નીકાલ દે નહી તો કંહી છુપાદે. તોબાહ ! તોબાહ ! મુશ્ત મારા જાગીગા.

ગુલમેર--અયે ચાંદ દરવાજા ખોલ ક્યું નહીં ખોલતી, ક્યા હુવા જરૂદ ખોલ ?

ચાંદબી--આતી હું જી આતી હું, ખોલતી હું, (ફકડકે) અયે પીઆરે તુ થેક કામ કર થેહ ચાદર લે આપને સરપર ઓડકે થેહ ચક્કી પીસને બયેઠ જા, મગર ગલરાના નહી, દેખતો મંએ ઇન દોનોકા ક્યા રાસ્તા કરતી હું.

ફકડ--તોબાહ ! તોબાહ ! અયેસી આશકીકા ખાના ખરાબ હો, યે ચક્કી પીસને બીઠાઇ ? ક્યા કરના ખચેર ! (ફકડ ચાદર ઓડકે ચક્કી પીસને બયેઠ જાના ચાંદબી દરવાજા ખોલકે કહેના ગુલમેરકે)

ચાંદબી--અયે દીલદારે મન આઇએ, આઈએ, મંએ કબસે તુ-મારી રાહ દેખતી બયેઠી હું.

ગુલમેર--(ખદ્દા હોકે) ક્યું ચાંદ દરવાજા ખોલને ઇતની દેર હુઇ ?

ચાંદબી--(આંખે મલતી મલતી કહેના) અયે મેરે પીઆરે મંએ તેરેહી ખીઆલમે બયેઠી બયેઠી આંખ લગ ગઇથી કે ખુબીએ કીસ્મતસે આપને આવાજ દી મંએને ફૌરન દર ખોલ દીયા શીર દેર ક્યા હુવી ?

ગુલમેર--અયે ચાંદ મંએ બહોત દુરસે આયા હું ભુકબી નેહાયાત હયે, કુચ ખાના તૈયાર હો તો જરૂદ લે આ ?

ચાંદબી--અયે અઝીઝ સબ કુચ તૈયાર હયે. મગર ચેહ તો બતાવ

કે મેરી શર્તકે મૌબુબ દૌલત તુમ દોનોમેસે કીસકી ઝીયાદા હયે?

ગુલખેરૂ--અયે જાની ઝીયાદા દૌલત તો ચે બન્દા લાયા હયે, મંએ

ચોડાસા ખાના ખા હું તુમ ઇમ્તેહાન કર લેના.

હુમ્મનદખાન--સચ હયે સચ હયે અયે ચાંદ ઝીયાદા દૌલત ગુલ-
ખેરૂકી હયે.

ગુલખેરૂ--અરે ઇસ્કી ક્યા મકદુર જો મેરી બરાબરી કરે?

કહ્યાન--મસનવી.

રાજા હું મંએ ક્રામકા ઈન્દર મેરા નામ--તર્જ.

ચાંદબી--તેરી દૌલત હયે ઝીયાદા મેરે ગુલખેરૂ સનમ,

મેરે ખાતેર અયે પીઆરે તુ ઉદાયા ચે સીતમ;

ગુલખેરૂ--તેરે ખુદ્દેને અયે જાની મેરા દીલ છીનલીયા,

દામે ઉદ્દતને તેરે દીલકુ મેરે કયેદ કીયા;

ચાંદબી--અયે મેરે જાન બસ અરમાન બર આઈ મેરી,

શાદ રખ દીલકુ તેરે લૌંડી હું અબ મંએ તેરી;

ગુલખેરૂ--તેરે નયેનોને અયે જાની મુજેહ દીવાના કીયા,

પર મહોબ્બતકા તેરે મંએને ન ચેક જામ પીયા;

ચાંદબી--મેરે ગુલખેરૂ તુજેહ હાર ગલેકા મંએ કરે,

મીઠી બાતોંપે તેરે જાન મેરી કુરબાન કરે;

(હુમ્મનદખાનકુ કહેના)

મીઆ છે પાંચ ગીનો આપકા અબ કામ નહી,

બાત ચે શર્મકી હયે મુજપે કુચ ઇદઝામ નહી;

હુમ્મનદખાન--કીસ લીયે જાગીઆ મંએ ચાંદબી તુ કહેતો ઝરા,

ચે તેરે ચોરકે સીનેપે રહુંગા મંએ ખડા;

ચાંદખી—જાકે બાહર હો ખડે છોડદો ડિલ્લી તકરાર,
 મેરે ગુલખેરૂ સીવા ગયેરકી ક્યા હયે દરકાર;
 હુમજાદખાન—દીયા દસ લાખકી અયે ચાંદ દૌલત તુજકો,
 બેદયા કહેતી ચલે જાઓ હયે ઘરસે મુજકો;
 ચાંદખી—મેરે ગુલખેરૂકે હમ રાહ મંએ કાઢુંગી દીન,
 પડી ચેક પાનકી હે લેતી હું દસ લાખ મંએ છીન;
 હુમજાદખાન—એ વફા હો ચુકી આપર મુજેદ બીગાના કીયા,
 લેકે દૌલત મેરી દસ લાખકી દીવાના કીયા;
 ચાંદખી—દરમા દસ લાખકા નૌકર તો મેરે પાતે હયે,
 તેરે જયેસે તો બહોત ઘરયે મેરે આતે હયે;
 હુમજાદખાન—ખુન ચડા આંખોમે અબ દોનોકી હુંગા મંએ જાન,
 ચૌરબી કહેતા હું અયે ચાંદ મેરી આત તુ માન;
 ગુલખેરૂ—બસ મીઆ ખુબ કહા બન્દ ઝખાં કર તેરી,
 સેઠ મંએ ચાંદકા ચૌર ચાંદ હયે સેફાની મેરી;

બચેત.

હુમજાદખાન—અયે ચાંદ લેકે દામ ફસાના લલા નહી;
 હયે હયે મેરે જીગરકો જલાના લલા નહી.

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ ચાંદ બસ જાને દે અબ ઝીયાદા ઇસ્કુ સતાના
 ખુબ નહી, ચન્દ રોઝ ઇસ્કુ યહાં રહેને દે, બાદ ખુદબખુદ ચલે
 જાયેગા.

ચાંદખી—આપકી ખુશી હોતો રખ્યો મંએ તો ના ખુશ હું, મેરી
 મરજી નહી.

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ જાળ તુહી નાખુશ હયે, તો યહાં કોન રાજ
હયે, કયું સાહેબો યે ક્યાખમે હરૂં કાયકુ હોના? અયે ચાંદ ખ-
યેર જાતેદે પર મુજેહ ભુખ લગી હયે કુચ લે આ તાકે ખા લુ?
ચાંદબી—અયે પીઆરે બયેડીએ મંએ અભી જાકે શરખો ક્યાખ
લે આતી હું.

હમઝાદખાન—અફસોસ! આખર મંએ ના મુરાદ હુવા!

અખીયાત.

ઝરકી ચાહત ઝરકી ઇઝઝત ઝર ન હોતો ખવાર હયે,
હર જગાપર દેખો યારો ઝરસે બેઝા પાર હયે;
ગુલખેરૂ—મીઠી બાતોંપર ન માઅશુકોંકે તુ દીલકો લોભા,
તુજકો કખ કહેતી મીઆં વોહ ઝરકુ કહેતી યાર હયે;
(ચાંદબી શરાખમે ઝેર મીલાકે લે આના આર કહેના)

અખીયાત.

ચાંદબી—(યેક બાઝુપે)લાઇહું મંએ યેક શીશા ભરકે ચેહઝેરીશરાખ
ઐાર પીલા દોનોકો ઈનકી ઝીંદગી કર હું ખરાખ,
(ફક્કડકુ ખતલાકે કહેના)

મંએ હું આશક ઇસ જવાંપર ઐાર ચેહ મેરા યાર હયે,
માલો દૌલતકી મુજેહ હરગીઝ નહી દરકાર હયે;
દોનોકો યેક યેક પીલાકર જામ કર દેતી હું કામ,
અયેશ ઇસ ફક્કડસે મંએ કરતી રહુંગી સુઝહો શામ.
(ચાંદબી જાકે દોનોકે દરમીઆન ખ્યેઠના.)

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ શીશા વો સાગર મુજેહ દે તાકે મંએ સાકી
હો અપને હાતોંસે શરાખ ભર ભરકે તુજેહ પીલાજી?

ચાંદબી—અયે મેરે પીઆરે ગુલખેર ખાદે મુદત આપ ઇસ કનીઝકે મકાનમે તશરીફ લાયે હો ચાહીયે કે મેઝબાં મહેમાની ખાતર દારી કરે, મંએ અપને હાતોંસે ભરભરકે પીલગી, આપકો ન દુંગી, (જામ ભરકે કહેતા) લીજીએ મહેરખાન ?

ગુલખેર—હાં હાં મેરી જાન (જામ હાતમે લેકે) વાહ વાહ ! ક્યા મજેહદાર જામ હયે ! યે શરાબે નાખ હયે !

૫ કકડ—(પીસ્તે પીસ્તે) પીતેલી તેરા ખાના ખરાખ હયે, કબસે પીસના પીસ રહા હું, કે મેરે હાતોંમે છાત્રે પડ ગયે તોખાહ ! તોખાહ !

ચાંદબી—લીજીએ મહેરખાન યે દુસરા જામ, પુર બ્યાલામ હયે, ઇસ્કે પીનેસે કીસ્સા કોતાહ ચૈઆર કામ તમામ હયે.

ગુલખેર—બસ બસ જાન અખ મુજેહ બસ ! હમજાદખાનકું દે ? હમજાદખાન—નહી નહી અયે અઝીઝ તુજેહ ચાંદકે સરકી કસમ હયે તુલી નઓશ કર ?

ગુલખેર—અયે ચાંદ ઇધર લા મંએ હી પીતા હું. કે હમજાદખાન તેરે સરકી કસમ લેતા હયે, વાહ વાહ યે વસ્ત્રકી શરાખ હયે !

રોઅર.

ગર યાર મએ પીલાયે તો શીર ક્યું ન પીજીએ;

ઝાહેદ નહી મંએ શેખ નહી કુચ વલી નહી.

૫ કકડ—ક્યા યે વસ્ત્રકી શરાખ ! અયે નાદાનો ખરાખર હોગા દો-નોકા ખાના ખરાખ !

ચાંદબી—અયે મેરે યાર હમજાદખાન લો તુમલી યેક જામ પીઓ ! મુજેહ ક્યા વાદ કરોગે ?

હુમજાદખાન—હાં હાં જાને મન હાં વેહ કીરકુ મએસ્સર હોગા !
(જામ લેકે પીના.)

ફકકડ—અબ દેખો વે ઠગ પીતા હવે ઐર વોહ ચોર મુહ જોર
મરતા હવે.

(ગુલખેર ગીરતે ગીરતે કહેના)

ગુલખેર—અયે ચાંદ તુ કયેસી ખરાબ શરાબ પીલાઈ, ચેહી વરલ-
કા જામથા ? નહીં નહીં માલુમ હોતા હવે કે ઝહેરે પુર આલામ થા

હુમજાદખાન—અયે ચાંદ આખેરશ તુને બેવફાઈ કી ! લાનત હવે
તુજપે ઐર તેરી ચારીપે ! કે મેરા દમ આખેર હોતા હવે !

ગુલખેર—અયે જફાકાર મક્રાર ! સંગદીલ બેવફા કાતીલ ! ખાક
પડે તેરી આશનાઈ પર ! (ગીરજાના)

ચાંદબી—અયે જનાબ કયા હુવા ક્યું ગભરાતે હો ? લો ઐર ચેક
જામ નઓશ કરો ? ગમે દુનીઆ ફરામુશ કરો, ઝગડા ફેસલ
હો જાયેગા, લોજી લો ઐર થોડી શરાબ.

ફકકડ—હાં હાં ચાંદ કરદે ઈનકા ખાના ખરાબ, જાબ વે દોનો મર
જાયેગે તબ મંએ મજાહ કરંગા, ચક્કી પીસ્તે પીસ્તે મેરે હાત
ઠગ ગયે, દેખો ચારો હાતોંમે છાલે પડ ગયે !

ગુલખેર—અયે બેવફા મેરા દમ લબોપે આયા ઐર તુ કહેતી હવે
લો ઐર પીઓ ?

અયેત.

બે સુરવત બેવફા તુ બેહયા મક્રાર હવે;

દીલ લગાયા છસને તુજસે ઉરકી તુ ખુખાર હવે.

(દોનો મર જાતે હવે)

અબીયાત.

ચાંદબી—(ફફડકુ) શીતાબી ઈધર આ મેરે ચાર મસ્ત,
તેરે હાતમે દેતી હું મંએ અપના દસ્ત;
રહે તા કીયામત યે ઉલ્હત તેરી,
મેરે પર હમેશા મહોખ્ખત તેરી;
નહી ગએરસે મુજકો કુચ કાર હયે,
મંએ તેરી હું ઔર તુ મેરા ચાર હયે.

ફફડ—સુન અયે ચાંદબી તુ વફાદાર હયે,
હકીકતમે મુજપર તેરા પીઆર હયે;
મગર કઓલ દે મુજકુ યે મહેલેકા,
ન કરના કબી મુજસે અયેસી દગા.

બરહુન્સ—ગજલ.

ગર હમને દીલ સનમકુ કીયા શીર કીસીકુ કયા—તર્જ.

ચાંદબી—તુજસે દગા કર્તો મેરે જાનકી કસમ;
હરદમ રખુંગી ચશમેમે ધમાનકી કસમ—તુજસે,
અયે ચાર તેરે વાસ્તે દેનોકી જાન લી;
તુ હયે અઝીઝે જાન મેરી જાનકી કસમ—તુજસે.
દીલદાર તુ હયે તુહી ગલેકા હયે મેરે હાર;
ખુલખુલ હું તેરી રોઝએ રીઝવાનકી કસમ—તુજસે
દદાંપે સદકે ગૌહરો મોતી હઝાર બાર;
લખ પર નીસાર લાલ હયે મર જાનકી કસમ—તુજસે.

ઝખાની.

અયે મેરે રાહતે જાં મંએ તુજપે કુરબાં હું ચલ આ, બસ બેં

ખૌફા ખતર અયેશો અશરત કર, યહાં બયેક જા મંએ
શરાબો કબાખ લે આતી હું. (ચાંદળીકા જાના)

ફક્કડ—(ખુબ ખીચારકરકે) બહોત અછા, મગર અયે ફક્કડ ખુબ હુશી
આરીસે રહેના, નહીતો દેખ લે તેરીબી યેહી હાલત હોગી ! અફ-
સોસ ! ઈસ ખેરહમ સંગદીલને મેરે રૂબરૂ યેહ દોનો ખીચારોંકી
જાન પુર અરમાન લી ! ક્યા અજબ હયે કે તુજસેબી યેહી સુલુક કરે
ક્યું કે ચાંદ બડી મફાર ઔરત હયે ઈસ ઠગને દસ લાખકી
દૌલત દીયા ઔર ચોરસે ખેશુમાર મહોબ્બત થી, દેખ અયેસી
મહોબ્બત કરનેવાલે ઔર દૌલત બી દીયે, મગર યે રંડી બદકાર
સખ લુલકે બેવફાઈકી, અયે ફક્કડ અખ તુ હુશીઆર હો જા,
ક્યા ઈસી દગાબાઝ રંડીસે આશનાઈ ન કરના અગર કરેગા
પચતાના હોગા !

અખીયાત.

દીલ ઉસીકું દીજીએ દીલકી જીસે દરકાર હો,
બા મુરબ્બત બા વફા હો ઔર નેક અતવાર હો;
બેવફા ઔર બેહયાકો દીલ ન અપના દીજીએ,
ખેમુરબ્બતસે ન હરગીઝ આશનાઈ કીજીએ;
બે રહમ કાતીલ યે કયેસી હયેગી રંડી દેખીએ,
અપને યારોંકો અબી મારા હયે રંડી દેખીએ.

ઝખાની.

બસ યેહી તદખીર બહેતર હયે કે ઈસ ખન્જરસે ઉસ કાહબાકા
કામ તમામ કરે, ઔર સખ દૌલત લે અપને ઘર સીધારે, ક્યું
કે અયેસી ખુબાર બદકાર રંડીકો કલ કરના અઝાબ નહી,
બલકે સવાબ હયે ! (ચાંદળી શરાબ લેકે આના)

ચાંદબી—ચલીએ આઈએ આઈએ, મેરે ફક્કડ યે શરાબો કબાબ
નૌશ કર અયેશો અશરત કરે.

ફક્કડ—(ખફા હોકે) ચોલેમે દાલ તેરે કબાબકો ઔર આગ લગા
તેરે શરાબકો ? હયે હાત સદ અફસોસ ! અયે કમઅખત બદ-
ખાત તુફ હયે તેરી ઉલ્ફત પર ઔર લાનત હયે તેરી મોહોખત
પર ? બે શર્મ બે હયા ચલ દુર હો ?

ચાંદબી—કયું કયું પીઆરે કહો મુજસે અયેસી કયા ખતા હુઈ
જો તુમ અયેસા ખફા હો, ખુદા ખયેર કરે !

ફક્કડ—અયે બદકાર મકકાર તેરી સુરત મુજેહ ન દીખા ?

અખીયાત.

અયેસી ઔરતસે ન ઝીન્હાર મહોખત કરના,
બલકે ઉલ્ફતકે એવઝ ઉરપે હયે લાનત કરના;
રંડીયોંકી તો સભી હાલસે હોગે માહેર.
વર ન સમજે હો તો યે હાલ હયે દેખો જાહેર,
બે વફા હોતી હયે ઈસ તરહસે ખાકે ધનમાલ,
આખેરશ ઉનકાબી ઈસ તરહસે હોગા અહવાલ;
સાહેબો ગઝોરસે કરના મેરે બાતોંપે ખીઆલ,
બેસ્વાકા જો કરે ઇશક વો હોગા પામાલ.

ઝખાની.

ચાંદબી—બસ બસ અયે જાની મુજેહ કયું નાહક સતાતે હો, ઔર
બદનામીકા ટીકા મેરે માથે લગાતે હો ! મંએને તુમારા કયા બી
ગાડી, કોનસી દૌલત ઉજાડી, ઝરા બયાંન તો કરો, વાહ વાહ !

મંએ તુમપર મરતી હું ચીર જાન કુરબાન કરતી હું મગર આપ
એ ધમાન હો બદલે વફાકે જફા કરતે હો !

ફફડ—(હાતમે ખન્જર લેકે) દુર હો અયે નાપાક ખખરદાર
કે તુ મેરે જીસ્મકુ હાત ન લગા, તેરી દોસ્તીસે મંએ દર ગુઝર
તોખાહ તોખાહ કરતા હું, તુજસે દરતા હું, ખચેર અખ તુ કંહા
જાયેગી, તુજેહ મારના સવાખ હયે ! (ચાંદબીકુ મારકે ગાતા)

જલા—ઝીંઝોટી.

કયેસીરે ઝલક ખતલાઈ—તર્જ.

ફફડ—દીલરખા કીસકી યે બેસવા હયે;
બેવફા બેવફા બેવફા હયે—દીલરખા.
ઈન બેસવાઓસે દીલકુ લગાના;
દેખો અયેન ખતા હયે ખતા હયે—બેવફા.
દૌલતબી દેકે મારે ગયે હયે;
ખશકકી યે સજા હયે સજા હયે—બેવફા.
યારો બચો તુમ ફરેઓસે ધનકે;
પુર દગા પુર દગા પુર દગા હયે—બેવફા.
કહેના “ઝરીફ” કા માનો નહીતો;
યેહ તુમારી ખતા હયે ખતા હયે—બેવફા.

મોહતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની કુંઝે પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો.

શાળોપયોગી પુસ્તકો.

૩. આ. પૈ.

સેન્ડફર્ડ મર્ટનના મિનિંગ (૧૫૦ પાનાના)...	...	૦—૧૨—૦
રાયલ સ્કુલ પ્રાઇમરના મિનિંગ...	...	૦—૪—૦
રાયલ રીડર નં. ૧ લાના મિનિંગ...	...	૦—૬—૦
રાયલ રીડર નં. ૦ બીજાના મિનિંગ...	...	૦—૮—૦
રાયલ રીડર નં. ૨ ત્રીજાના મિનિંગ...	...	૦—૧૦—૦
રાયલ રીડર નં. ૩ ચોથાના મિનિંગ...	...	૦—૮—૦
રાયલ રીડર નં. ૪ પાંચમાના મિનિંગ...	...	૦—૧૨—૦
હાવર્ડ કૃત પ્રાઇમરના મિનિંગ (મોટા)...	...	૦—૪—૦
હાવર્ડ કૃત અંગ્રેજી બીજી ચોપડીના મિનિંગ...	...	૦—૬—૦
ફારસી આભાદન નામાનો અં. ગુ. તરબુમો...	...	૦—૨—૦
શાળોપયોગી કોષ્ટકો...	...	૦—૧—૦

વારતાઓના પુસ્તકો.

સુડા બોતેરી...	...	૩—૦—૦
ગીરધર કૃત રામાયણ...	...	૨—૮—૦
બાળધર આખ્યાન...	...	૧—૮—૦
મોટા આખાહરણ...	...	૧—૮—૦
મૃદાલસા આખ્યાન...	...	૦—૮—૦
સ્ત્રી વીલાસ ગરબાવળી...	...	૮—૮—૦
દલપત અને ધનપાળની વાર્તા...	...	૦—૨—૦
સર્જનતા મેળવવાના સાધન...	...	૦—૨—૦
પાર્વતી લક્ષ્મીબાઈનો સંવાદ...	...	૦—૧—૦

નાટકના પુસ્તકો.

ચંદ્રસેન ને ચંદ્રપ્રભા નાટક...	...	૦—૮—૦
છેલ સેલાણી અને ચિકમ ચરીત્ર નાટક...	...	૦—૬—૦
તમાશાએ નતિજાએ અસ્મત...	...	૦—૬—૦
ચંદ્ર ચંદ્રીકા નાટક...	...	૦—૬—૦
માલીની નાટક...	...	૦—૬—૦
અન્નમે સખાવત (ઉર્ફે બાદશાહે બાદશાહના)...	...	૦—૫—૦

ચંદન મહામંત્રી નાટક (ત્રીજી આવૃત્તિ)...	...	૦—૪—૦
તમાશાએ ચાંદળી...	...	૦—૪—૦
અલીબાબા અને ચાલીસ ચોર...	...	૦—૩—૬
તોહફાએ દીલકોશા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૩—૦
સોબતે અસર અથવા મોહન દુઃખદર્શક...	...	૦—૩—૦
નકશે સુલેમાનીનો ઉરદુ ખેલ...	...	૦—૩—૦
ગુલશને બાહાર અફઝા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૨—૬
મઝહબે ઇશક (ઉર્દૂ બકાન્લીઓ તાજુલમુલક)...	...	૦—૩—૦
ઇશક નવ બાહાર (ઉર્દૂ ચંદ્રબદન મોહીયાર)...	...	૦—૨—૦
નંદરાગ્ન અને સતિ સુલોચનાના ગાયનો...	...	૦—૨—૦
ધ્રુવ આપ્યાનના ખેલમાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૧—૬
રસીકાનો અતિ રમુજ ફારસ...	...	૦—૧—૦
નવા હરિશ્ચંદ્ર તારામતિના નાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૧—૦
નવા નળદમયંતી નાટકમાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૦—૯
તોહફાએ દીલપઝીર ગાયન (નાં તં બનબરા)...	...	૦—૦—૯
વિધવા દુઃખદર્શક (વાંઢાનો વરથોડો)	૦—૪—૦
સવાઇ ઠગનો રમુજ ફારસ...	...	૦—૧—૬
ચાલાક શકરબી તથા ગુરજની ગડબડનો ફારસ...	...	૦—૧—૩

ઉર્દુ હરફમાં છાપેલાં પુસ્તકો.

તોહફાએ દીલ પઝીર (બનબરા.)...	...	૦—૧—૦
ગુલશને બાહાર અફઝા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૨—૬
નકશે સુલેમાની...	...	૦—૨—૬
અન્નમે સખાવત (ઉર્દૂ બાદશાહે ખે.દાદોસ્ત)	૦—૫—૦
અલીબાબા અને ચાલીસ ચોર	૦—૩—૦

એ સિવાયે દરેક જાતની નાટકોની, વારતાઓની, અંગ્રેજી, ગુજરાતી ચોપડીઓ મળશે; જથ્થાબધ લેનારને કમીશન ધણુંજ સાફ આપવામાં આવશે. નાટપેડ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં.

મેહતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની કુંપની;

મનગર—જમનાદાસ ભગવાનદાસ,

રેકાર્ડ—મુંબઈમાં બુલેશ્વર આગળ.

શા. બીહારીલાલ

જરી કસબ દીલી વગેરે ખરો ખે.

જત સર્વે લોકોને જાહેર કરવામાં
કુકાનેથી સુરતી જામી જરી તથા દીલ્લી બનાર
તેમજ દીલી, કટોરી, દોરી, શીત, અમદાવાદી
કોરો, ખરી ખોટી છકની ટોપીઓ, સુરતી તથા
નખાબની ટોપીઓ, વિલાતી તથા ગાંધી અંગ્રેજી
એ સિવાયે જત જતનો ખરો તથા ખોટો માલ ધણો
કીકાયતે મળશે. બીજું જરીના જમા તથા છક ચળકના
કેટ તથા પાટલુન તથા ટોપીઓ વેચાતી તેમજ ભાડે આ-
પવામાં આવશે તથા નવા બનાવી આપવામાં આવશે.
બાહાર ગામવાળા ધરાકોનુ કામ જલદીથી કરવામાં આવશે.

શા. બીહારીલાલ દુરગાદાસ.

ઠેકાણું :—મુંબઈ—સુલેશ્વર.

જીથી વેચાતી મળસે.

સંલર સેરીઆરજી હોરમસજી
તથા દામોદર ઈશ્વરદાસની દુકાને-
ની આગળ ધિ યુક્સેડીંગ અને જન-
થી, તથા કાજી કુતેલ મહમદ નુરમહમદ-
તથા મુલ્લાં નુરદીન જીવાખાનની દુકાનેથી
ત યુક્સેલર સાપુરજી ફરામજી માડનની દુકાને-
તી મળસે.

૧૨ કરસનદાસ નારજીદાસની દુકાનેથી તથા પોસ્ટ-
લા મનચેરજી જમસંદજીની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

યુક્સેલર કાસીરામ જેભાઈની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

૧૩—યુક્સેલર રજીછોડલાલ મોતીરામની દુકાનેથી મળસે.

૧૪—યુક્સેલર ત્રીભોવન રજીછોડની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

અમદાવાદ—યુક્સેલર જગજીવન દલપતની દુકાનેથી મળસે.

ભાવનગર—વોરા અયુદ્ધલહુસેન આદમજીની દુકાનેથી મળસે.

કરાંચી—શેખ નુરદીન જીવાખાનની દુકાનેથી તથા યુક્સેલર સુ-
દરજી વીંસરામની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

રાજકોટ—યુક્સેલર લખમીચંદ ઉતમચંદની દુકાનેથી મળસે.

ધોરાજી—યુક્સેલર લીલાધર રૂઘનાથ પાસેથી વેચાતી મળસે.

કચ્છમાંડવી—નાગોરી ચાંપસી ખીમરાજની દુકાનેથી મળસે.

જલ્થાળધ મંગાવનારા યુક્સેલરોએ નીચે લખેલે ઠેકા-

જીથી મંગાવી લવી. કમીશન ધણું સારું આપવામાં આવસે.

છુટક એક નકલ મંગાવનારે પોસ્ટની ટીકીટનો અડધો

આનો વધારે મોકલવો.

મેહિતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની દુપની,

મૈનૈજર—જમનાદાસ ભગવાનદાસ;

દેકાણું—મુ'અમમધે જીલેશ્વરઆગળ.

